

Prijevod i prilagodba DORI-K mjernog instrumenta za procjenu napretka djece s teškoćama u razvoju u terapijama pomoću konja

Vuga, Maja

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:158:247947>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-25**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Education and Rehabilitation Sciences - Digital Repository](#)

Sveučilište u Zagrebu
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Diplomski rad

**Prijevod i prilagodba DORI-K mjernog instrumenta za praćenje
napretka djece s teškoćama u razvoju u terapijama pomoću konja**

Maja Vuga

Zagreb, rujan 2016.

Sveučilište u Zagrebu
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Diplomski rad

Prijevod i prilagodba DORI-K mjernog instrumenta za praćenje napretka djece s teškoćama u razvoju u terapijama pomoću konja

Maja Vuga

Ime i prezime studentice:

Maja Vuga

Ime i prezime mentorice:

prof.dr.sc. Lelia Kiš-Glavaš

Zagreb, rujan 2016.

Izjava o autorstvu rada

Potvrđujem da sam osobno napisala rad „Prijevod i prilagodba DORI-K mjernog instrumenta za praćenje napretka djece s teškoćama u razvoju u terapijama pomoću konja“ i da sam njegova autorica. Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koji su u radu citirani ili se temelje na drugim izvorima jasno su označeni kao takvi te su adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime: Maja Vuga

Mjesto i datum: Zagreb, rujan 2016.

Prijevod i prilagodba DORI-K mjernog instrumenta za praćenje napretka djece s teškoćama u razvoju u terapijama pomoću konja

Studentica: Maja Vuga

Prof.dr.sc. Lelia Kiš-Glavaš

Odsjek za motoričke poremećaje, kronične bolesti i art-terapije

SAŽETAK

Terapija pomoću konja je oblik (re)habilitacije djece s teškoćama u razvoju u kojem koristimo konja kao motivaciju djetetu da izvršava određene zadatke. U Hrvatskoj se terapije pomoću konja još uvijek ne cijene onoliko koliko zaista vrijede, jer ne postoje standardizirani mjerni instrumenti kojima se može mjeriti napredak djece s teškoćama u razvoju. Zbog toga u svijetu, točnije Njemačkoj, pronalazimo istraživački centar GREAT (German Research Center for Equine Assisted Therapy) čiji su znanstvenici dugogodišnjim djelovanjem osmislili mjerni instrument koji se sastoji od lista za praćenje napretka djece u terapijama pomoću konja DORI-K (Documentations und Beobachtungsbogen für Reittherapeutische/Pedagogische Interventionen - Kinderversion) kako bi potvrdili terapijsku dobrobit kojom konj može pridonijeti ljudskim bićima. Osnovni cilj ovog rada bio je napraviti prijevod i prilagodbu navedenog, u Njemačkoj standardiziranog, mjernog instrumenta (DORI-K - Documentations und Beobachtungsbogen für Reittherapeutische/Pedagogische Interventionen - Kinderversion) u neprofitnoj organizaciji koja se bavi terapijama pomoću konja u Hrvatskoj. Instrument je eksperimentalno primijenjen s dvoje djece s teškoćama u razvoju, sedmogodišnjim dječakom s teškoćama senzorne integracije čiji socijalni i emocionalni razvoj ne prati dob, te dječakom s dijagnozom pervazivnog razvojnog poremećaja, koji ima komunikacijske teškoće (poremećaj u izražavanju i razumijevanju) te izraziti motorički nemir. Čestice lista DORI-K mjernog instrumenta su primijenjene kod oba sudionika istraživanja čime je mjerni instrument uspješno primijenjen u neprofitnoj organizaciji koja se bavi terapijama pomoću konja u Hrvatskoj. Potrebno je provesti još mnogo istraživanja kako bi dokazali primjenjivost i značaj ove vrste terapije u Hrvatskoj, kako bi programi postali kvalitetniji, usmjereniji, stručniji. Mjerni instrument za potrebe ovog rada preveden s njemačkog, po prvi puta u Hrvatskoj primijenjen i opisan u ovom radu, zasigurno će tome pridonijeti.

Ključne riječi: *Terapija pomoću konja, djeca s teškoćama u razvoju, teškoće senzorne integracije, DORI-K mjerni instrument*

SUMMARY

Equine assisted therapy is quality form of (re)habilitation for children with disabilities which uses horse to motivate a child to perform certain tasks. Equine assisted therapy in Croatia are not recognized as much as they really valid, because there are no standardized measurement instruments that can confirm the progress of children with disabilities in equine assisted therapy. Therefore, in Germany we can find German Research Center for Equine Assisted Therapy better known as GREAT, whose scientists through many years of activity designed measuring instrument consisting of a list for evaluation of the progress of children with disabilities in equine assisted therapy DORI-K (Documentations und Beobachtungsbogen für Reittherapeutische / Pädagogische Intervention) to confirm the therapeutic benefit that horses have on human beings. The main objective of this study was translation and adaptation of measuring instrument DORI-K (Documentations und Beobachtungsbogen für Reittherapeutische / Pädagogische Intervention), standardized in Germany, in non-profit organization for equine assisted therapy in Croatia. Instrument is experimentally applied with two children with disabilities. One of them is a seven year old boy with sensory integration disabilities whose social and emotional development does not follow his age, and a boy with autism spectrum disorder, who has communication difficulties (a disorder in expressing and understanding speech) and express motor restlessness. Parts of DORI-K lists were applied with both survey participants, which means that measuring instrument DORI-K was successfully applied in a non-profit organization for equine assisted therapy in Croatia. It is necessary to carry out more research to prove applicability and importance of this type of therapy in Croatia, so programs would become better, more focused and more professional. Instruments for purpose of this work translated from German and applied for the first time in Croatia and described in this paper, will certainly contribute to that.

Key words: *Equine assisted therapy, children with disabilities, sensory integration difficulties, DORI-K measuring instrument*

Sadržaj

1. Uvod.....	1
1.1. Terapije pomoću konja.....	1
1.2. Terminologija i organizacije	2
1.3. Terapija pomoću konja u povezanosti s teškoćama u razvoju	3
1.4. Razlika između terapije pomoću konja i hipoterapije	4
1.5. Percepcija roditelja o terapijama pomoću konja i njihova osobna iskustva	5
1.6. Utjecaj terapija pomoću konja na funkcioniranje djece s teškoćama u razvoju.....	7
1.7. Problematika znanstvenih istraživanja na području terapija pomoću konja	10
1.8. Istraživački centar GREAT	11
2. Problem istraživanja.....	13
2.1. Problem	13
2.2. Ciljevi.....	13
2.3. Hipoteza	13
3. Metode istraživanja	14
3.1. Uzorak.....	14
3.2. Opis varijabli.....	14
3.3. Opis instrumenta	14
3.4. Način provođenja istraživanja.....	16
3.5. Lista za strukturirano promatranje djeteta starosti 0-4 godine	17
3.5.1. Primjena DORI-K mjernog instrumenta kod prvog sudionika istraživanja	18
3.5.2. Primjena DORI-K mjernog instrumenta kod drugog sudionika istraživanja.....	30
3.5.3. Interpretacija podataka za oba sudionika terapije pomoću konja.....	40
3.6. Lista za ispitivanje zadovoljstva roditelja	41
4. Rezultati istraživanja.....	46
5. Zaključak.....	48
6. Popis literature:	49

Prilozi:

Upute za korištenje DORI-K mjernog instrumenta	
Lista za izvještaj i planiranje programa.....	
Lista za strukturirano promatranje djeteta.....	
Lista za samoprocjenu terapeuta/pedagoga	
Lista za procjenu zadovoljstva roditelja	
Lista za dodatnu dokumentaciju.....	

1. Uvod

1.1. Terapije pomoću konja

Životinje i ljudi su u međusobnoj povezanosti već dugi niz godina: prva dokumentirana upotreba životinja u terapijske svrhe seže u 1699-u godinu (Parshall, 2003). Bez obzira na to što nema ranijih zapisa o upotrebi životinja, pa tako i konja, u terapijske svrhe, stari Grci su često ljude oboljele od depresije i neizlječivih bolesti upućivali na jahanje (Bizub i suradnici, 2003). Također je 1792. godine zabilježeno da životinje mogu uvelike pridonijeti smanjivanju potrebe za velikom količinom lijekova kod osoba s psihičkim teškoćama (Jalongo i suradnici, 2004; prema Boyd, 2015).

Interakcija čovjek-životinja postoji dugo i efektivno je korištena već godinama. Prema Olmetu (2009), neurohormon oksitocin može otkriti puno informacija o tome zašto se odnos između ljudi i životinja može koristiti u terapijske svrhe. Oksitocin je zaslužan za to da neke životinje imaju mogućnost „čitanja emocija“, da traže fizički kontakt i društvo, te da se osjećaju opušteno kada su u prisustvu čovjeka, kao i čovjek u njihovom prisustvu (VanFleet, Faa-Thompson, 2010) što ih čini idealnim partnerima u terapijskom procesu.

Nadalje, životinje mogu itekako povećati razinu sreće u ljudskom životu, što dovodi do povećanja kvalitete života (Holen, 2012). S obzirom na njihov potencijal da pomognu ljudima i pruže im značajnu intrinzičnu motivaciju, životinje mogu biti korištene u dvije glavne vrste terapijskih interakcija čovjek-životinja, a to su: aktivnosti pomoću konja (Animal Assisted Activity -AAA) i terapija pomoću konja (Animal Assisted Therapy -AAT) (Lentini, Knox, 2009).

Stručnjaci sve više prepoznaju snagu aktivnosti uz pomoć životinja u radu s djecom s poremećajima u ponašanja i djecom s teškoćama u razvoju jer životinje pomažu motivirati, potiču na učenje, suradnju i iskazivanje emocija. Djeluju kao podražaj koji tjera na pokret, smanjuje anksioznost i osigurava vanjski fokus pažnje (Scialli, 2002). Terapije pomoću konja donose usmjerene intervencije u kojima je životinja integralni dio terapijskog procesa, a cilj im je poticati napredak u motoričkom, psihološkom i/ili kognitivnom funkcioniranju (Scialli, 2002).

1.2. Terminologija i organizacije

Svaki program jahanja koji koristi aktivnosti povezane s konjima za osobe sa fizičkim, intelektualnim, psihičkim, socijalnim teškoćama ili problemima u ponašanju je program terapijskog jahanja (Heine, 1997; prema Drempetić, 2013). No, budući da su u programe s konjima uključeni i stručnjaci različitih profila tako se i oni razlikuju po svojim djelatnostima. Danas podjela zvuči ovako:

- a) Hipoterapija
- b) Pedagoško jahanje
- c) Ergoterapija
- d) Psihoterapija pomoću konja
- e) Sportsko jahanje za osobe s invaliditetom (Dešmar Goljevšček, 2010; prema Drempetić, 2013).

Osim metoda i tehnika koje se primjenjuju u gore navedenim oblicima terapija pomoću konja te ciljevima koji se postavljaju, značajan je i profil stručnjaka koji ih provode. Tako hipoterapiju provode licencirani fizioterapeuti, pedagoško jahanje rehabilitatori te stručnjaci sličnog profila, ergoterapiju radni terapeuti, a psihoterapiju pomoću konja psiholozi. (Drempetić, 2013). Pojedinaac tako može biti uključen u više oblika terapija pomoću konja, ovisno o željenim ciljevima, što zahtijeva usku suradnju licenciranih stručnjaka. Terapijsko jahanje se u svijetu još prepoznaje pod nazivima terapija pomoću konja (Equine Assisted Therapy) i terapija uz konja (Equine Facilitated Therapy). U Velikoj Britaniji osnovana je organizacija Riding for the Disabled (RDA) koja je inicijalno promicala sportsko jahanje za osobe s invaliditetom, dok se u Njemačkoj i Švicarskoj razvijala hipoterapija kao oblik rehabilitacije za osobe s invaliditetom (All i suradnici, 1999; prema Scialli, 2002). RDA je promijenila naziv i danas se naziva HETI (Federation of Horses in Education and Therapy International) te koristi termin "equine assisted activities" koji obuhvaća interakciju s konjima - jahanje, volažiranje, vožnju zapregom i edukacijski program o konjaništvu "horsemastership". Neprofitna organizacija u Americi, Professional Association of Therapeutic Horsemanship International (PATH Intl.; ranije pod nazivom NARHA) koristi termin "Equine-Assisted Activity and Therapy" (EAAT) kojim obuhvaća terapijsko jahanje, hipoterapiju i druge aktivnosti koje ne uključuju jahanje kao "Equine Facilitated Psychotherapy" (EFP). EFP koristi konja kao terapijski alat u iskustvenoj psihoterapiji koju izvodi licencirani terapeut. Hippotherapy Association je ogranak organizacije PATH koja okuplja zdravstvene djelatnike i ostale stručnjake koji su zainteresirani za konjski

pokret kao terapijsko sredstvo (Scialli, 2002). The American Hippotherapy Association (AHA) osnovana je kao dio NARHA-e s ciljem supervizije i licenciranja programa hipoterapije i instruktora (Graham, 1999). Još jedna priznata organizacija u SAD-u je EAGALA (Equine Growth and Learning Association) koja obuhvaća "Equine Assisted Psychotherapy" (EAP) i Equine Assisted Learning (EAL) (Stickney, 2010). U Hrvatskoj je osnovan Hrvatski savez za terapijsko jahanje (HSTJ) koji djeluje od 2000. godine i broji tridesetak udruga članica koje su registrirane da obavljaju djelatnosti rehabilitacije pomoću konja. Terapijsko jahanje u Hrvatskoj je u začetku iako postoji već skoro dvadeset godina jer postoji samo nekoliko kvalitetnih programa.

1.3. Terapija pomoću konja u povezanosti s teškoćama u razvoju

Konji se mogu koristiti za mnogo funkcija, a jedna od njih je i terapija pomoću konja. Osim što osoba s teškoćama može naučiti jahati, uz pomoć konja ona će se i rekreirati i poboljšati kvalitetu svog života (manje misliti na teškoću a više na sposobnost koju ima) (Long, Martin, 2012; prema Boyd, 2015).

Postoje mnogi dokumentirani dokazi dobrobiti terapija pomoću konja za cijeli niz teškoća u razvoju. Prema podacima North American Riding for the Handicapped Association (NARHA) tri najčešća stanja kod više od 42.000 jahača koji sudjeluju u programima terapija pomoću konja jesu cerebralna paraliza, intelektualne teškoće i poremećaji iz autističnog spektra (Stickney, 2010). Dokazano je da pokret koji konj projicira na djetetovu zdjelicu pomaže djeci da lakše nauče hodati, trčati i skakati (Cherng i suradnici, 2009; prema Boyd, 2013, Sterba i suradnici, 2002). Terapije pomoću konja također poboljšavaju koordinaciju (Scialli, 2002), posturu (Land, Errington-Povalac, Paul, 2002; Scialli, 2002), povratak svega funkcionalnost (Bass i suradnici, 2009) te veliki napredak pri povećanju motivacije i samoeфикаsnosti (Bass i suradnici, 2009).

Terapije pomoću konja također utječu na jahačevu psihologiju. Trodimenzionalni konjski korak koji se prenosi na jahačevu zdjelicu daje jahaču osjećaj kao da hoda (Zadinkar, Kastrin, 2011). Taj osjećaj pokretanja potiče jahača da se uspravi i uspostavi ravnotežu na konju i s konjem, što znači da moraju surađivati kako bi se zajedno kretali. Kako bi suradnja bila uspješna jahač mora naučiti koristiti mišiće koje do sada nikada nije koristio (Zadinkar, Kastrin, 2011).

Svaki jahač ima potencijal da bude uspješan u jahanju konja, kontroliranju konja i time unaprjeđuje svoje svakodnevne kretnje i funkcije (koje prije možda nije mogao). Upravo to vodi do razvoja samopouzdanja i motivacije u jahača (Bass i suradnici, 2009).

Murray- Slutsky (2000; prema Scialli, 2002) navode kako jahanje konja utječe na tri velika osjetilna sustava: vestibularni, taktilni te proprioceptivni sustav.

Konjski pokret svakim korakom podražava vestibularni sustav, zato što se jahač sa svakim konjskim korakom mora držati uspravno i balansirati kako ne bi pao s konja (Murray- Slutsky, 2000, prema Scialli, 2002). Svi mišići, pa i mišići trupa prilikom konjskog pokreta se napinju pa relaksiraju u jednakom ritmu što dovodi do normalizacije mišićnog tonusa (Snider i suradnici, 2007). Konjski hod je sličan ljudskom hodu jer konj se kreće u ritmu od 100 do 120 koraka u minuti u usporedbi s ljudskim od 110 do 120 koraka. Konj stimulira pravilan ljudski korak pošto pokreti konjske zdjelice te njezino ubrzavanje i usporavanje utječu na jahačevu zdjelicu koja se pomiče lateralno i rotira anteriorno i posteriorno u obrascu koji se stalno ponavlja (Hamill i suradnici, 2007; prema Stickney, 2010). Ritmični pokreti konjskog hoda prenose se na različite dijelove jahačevog tijela kao što su mišići zdjelice, trupa, abdomena, leđni mišići, mišići donjih ekstremiteta, ali i gornjih ukoliko jahač vodi konja pomoću uzdi (Clark, 2010; prema Drempetić, 2013).

Konj je isto tako vrlo pogodan za razvoj taktilnih iskustava. Konjska dlaka je različite teksture: konjska griva i rep se sastoje od duge oštne dlake, dok je ostatak konja mekana kraća dlaka. Konjska temperatura je za jedan stupanj viša od ljudske temperature. Konjska toplina pokazala se korisnom u smanjenju povećanog mišićnog tonusa kod jahača sa spasticitetom (Bertoti, 1988).

1.4. Razlika između terapije pomoću konja i hipoterapije

Terapija pomoću konja je oblik aktivnosti pomoću konja (Animal Assisted Activity - AAA) u kojoj osobe s bilo kakvom vrstom teškoća, motoričkih poremećaja, kroničnih bolesti, poremećaja iz autističnog spektra, uče jahati konja. Terapijski proces vode educirani terapeuti ili instruktori jahanja s dodatnim završenim edukacijama (Gabriels i suradnici, 2012). Cilj sata je naučiti osobu kako jahati u cilju poboljšanja njihove kvalitete života, sa sekundarnim ciljevima koji se odnose na obrazovna, rekreacijska i terapijska pitanja. (Tseng i suradnici, 2013). Terapija pomoću konja zahtjeva od jahača učenje osnova o kontroliranju konja sa dugoročnim ciljem koji podrazumijeva ostvarivanje što veće samostalnosti jahača (Hamill i

suradnici; prema Stickney, 2010). Terapijom pomoću konja postiže se opuštanje mišića, jačanje slabijih mišića te poboljšanje ravnoteže i koordinacije (Elliot, Funderburk, 2008). U proces aktivnosti pomoću konja su uključeni volonteri, konj te kvalificirani terapeut ili instruktor jahanja (Gabriels i suradnici, 2012). Terapijski proces se može odvijati individualno ali i grupno. Ukoliko se odvija individualno tada osoba usvaja vještine kao što su pokretanje konja, zaustavljanje konja, promjena konjskog koraka te promjena brzine. Kada osoba svlada te, reći ćemo, početne vještine najčešće se uključuje u grupni sat s osobom svoje ili približno njene dobi kako bi unaprjeđivali socijalni, komunikacijski razvoj te razvoj igre. Uobičajena situacija u grupnom satu za djecu uključuje igre koje potiču kognitivne i motoričke vještine kao primjerice utrka na konjima, prelaženje preko prepreka i ostale igre koje odgovaraju individualiziranim ciljevima koji su postavljeni za pojedine jahače (Drempetić, 2013).

Hipoterapija, u usporedbi, spada u oblik terapije pomoću konja (Animal Assisted Therapy-AAT) te je također vođena od strane educiranih terapeuta poput fizioterapeuta, radnih terapeuta i edukacijskih rehabilitatora koji su završili dodatnu edukaciju. Stručnjaci koji izvode hipoterapiju svoja znanja temelje na tome kako se razvijaju tjelesni sustavi i u kakvoj su interakciji s razvojem pokreta, te na tome kako teškoće s neuromuskularnim, mišićno-koštanim i srčano-dišnim sustavom utječu na rast i razvoj motoričkih funkcija (Heine, 1997; prema Drempetić, 2013). Cilj sata nije naučiti osobu kako da jaše konja, nego je konjski pokret je sredstvo pomoću kojeg terapeut poboljšava neuromotoričke funkcije jahača (Heine i Benjamin, 2000; prema Scialli, 2002). Učinci hipoterapije uključuju mobilizaciju zdjelice i kralježnice, normalizaciju mišićnog tonusa i simetričnost, jačanje slabijih mišića, poboljšanu posturu, stimulaciju proprioceptora smještenih u zglobovima, senzornu integraciju, povećanu koordinaciju, svijest o vlastitom tijelu u prostoru i normalizaciju obrazaca pokreta (Hamill i suradnici, 2007; prema Stickney, 2010). Terapija se odvija individualno te u njoj sudjeluju pacijent, konj, educirani terapeut, vodič konja koji kontrolira konja te pratioc koji pomaže terapeutu tako da pruža potrebnu podršku jahaču (Zadinkar, Kastrin, 2011).

1.5. Percepcija roditelja o terapijama pomoću konja i njihova osobna iskustva

U terapijama pomoću konja, iskustva roditelja i njihova mišljenja o kvaliteti terapije mogu biti važan izvor informacija terapeutu o napretku djece te pomoć pri izradi individualiziranog programa. Istraživanja o zadovoljstvu roditelja na ovom području su vrlo ograničena (Surujal, Rufus, 2011). Roditelji mogu biti važan izvor informacija budući da najbolje poznaju

svakodnevno ponašanje svoga djeteta i zbog toga mogu vidjeti i najmanje promjene, tj. pomake u njihovom ponašanju (Achenbach, Ruffle, 2000). Jako je bitno sakupiti iskustva roditelja o napretku djece u terapijama pomoću konja, jer ona mogu voditi do unapređenja samog terapijskog procesa. Također, ona mogu ukazati terapeutu na važnost koju terapija pomoću konja ima za njihovo dijete, te koliko cijene rad terapeuta, koji se reflektira na razvoj njihove djece ne samo u fizičkom nego i u psihičkom smislu. Terapije pomoću konja tako mogu imati i sekundarni efekt; osim što pomažu djetetu s teškoćama da ne živi u izolaciji, istovremeno utječu i na roditelje djece koji se često osjećaju ponosnima na napredak svoga djeteta te se time pobuđuje pozitivan obiteljski odnos.

Važan aspekt percepcije roditelja, koji se spominje u literaturi, je da roditelji osjećaju zadovoljstvo i entuzijazam u povezanosti s napretkom njihova djeteta u terapijama pomoću konja (Surujal & Rufus, 2011). U studiji Scialli (2002) u kojoj su sudjelovali roditelji djece s poremećajem iz autističnog spektra, intelektualnih teškoća, motoričkih teškoća, roditelji kod svoje djece uočavaju motorički napredak kao i psiho-emocionalni napredak te povećanje socijalne interakcije s osobama u okolini.

Jedan od roditelja iz studije Davis i suradnici (2009) navodi kako je terapija pomoću konja utjecala na poboljšanje odnosa dviju sestara jer je upravo jahanje otvorilo puno novih tema za razgovor.

U literaturi je navedeno kako terapije pomoću konja imaju pozitivan utjecaj na djecu, ali i na njihove roditelje. Roditelji izvještavaju kako napredak njihove djece iz sata u sat uvelike utječe i na njih same (Davis i suradnici, 2009) pa tako postaje pozitivno i uzbudljivo iskustvo za cijelu obitelj (Sterba i suradnici, 2002). Roditelji također izdvajaju važnost upoznavanja s drugim roditeljima čija djeca sudjeluju u programu terapija pomoću konja što im omogućava da stvore grupu podrške roditelja u kojoj rado sudjeluju (Scialli, 2002). Osim konja, te navedenog napretka koje vide na svom djetetu što pobuđuje njihov osjećaj ponosa (Scialli, 2002), na roditelje također pozitivno utječe i mirna okolina u kojoj se tada nalaze.

Pozitivan utjecaj koji terapija pomoću konja ima na dijete često se prenosi i na obitelj u vidu poboljšanja obiteljskog života (Miller, Alston, 2004). To je evidentirano u studiji Davis i suradnika (2009) gdje roditelji navode kako je terapija pomoću konja unaprijedila kvalitetu života njihova djeteta (djeca su imala cerebralnu paralizu). U istoj studiji kvaliteta života se odnosila na dobrobit djeteta u više domena koje su uključivale obiteljski život, školu i zdravlje. O poboljšanju kvalitete života kod djece s ADHD-om (Attention Deficit Hyperactivity

Disorder) na koje je utjecala terapija pomoću konja izvještava i studija Cuypers i suradnici (2011). Roditelji iz te studije navode kako smatraju da je terapija pomoću konja uvelike doprinijela tome da je kod njihove djece došlo do povećanja samostalnosti, osjećaja odgovornosti, osjećaja ponosa te uočavanje prilika za buduće zaposlenje.

Roditelji ističu važnost razvoja odnosa njihove djece s volonterima (Davis i suradnici, 2009). To im je važno budući da roditelji u neku ruku svaki sat prepuštaju svoje dijete tim istim volonterima jer oni također sudjeluju u programu, kao vodiči konja ili pratnja jahaču. Takva vrsta povratne informacije koju roditelji pružaju o kojoj izvještava i istraživanje Sterba i suradnici (2002) je važna za unapređenje programa ali i za eventualno dobivanje sredstava u budućnosti (Scialli, 2002).

1.6. Utjecaj terapija pomoću konja na funkcioniranje djece s teškoćama u razvoju

Djeca s teškoćama imaju teškoća s izvršavanjem funkcija koje su adekvatne za njihovu dob. Nakon pregleda literature uočeno je da terapije pomoću konja imaju potencijal da pozitivno utječu na sposobnost djece s teškoćama u razvoju u izvršavanju pojedinih funkcija. Ti efekti će biti objašnjeni u tri glavne funkcije: utjecaj na motoriku, psihološku i socijalnu funkciju. U istraživanju Bream i Spangler (2001; prema Boyd, 2015) navode kako jahanje utječe na djecu s teškoćama baš u te tri navedene funkcije, a dokaze o tome možemo pronaći i u istraživanju Scialli (2002). Britton (1999; prema Boyd, 2015) također navodi da terapije pomoću konja za osobe s teškoćama u razvoju unapređuje motoričko, psihološko, socijalno ali i emocionalno funkcioniranje. Dakako da su sva ta područja međusobno isprepletena i utječu jedno na drugo. U sljedećih nekoliko poglavlja će se navesti kako terapije pomoću konja utječu na motoričko, psihološko i socijalno funkcioniranje kod osoba s teškoćama u razvoju.

1.6.1. Utjecaj terapija pomoću konja na motoričke funkcije

Terapije pomoću konja uvelike utječu na razvoj motorike kod djece s teškoćama u razvoju, pa tako ova funkcija plijeni najviše pažnje. Kada govorimo o motoričkim teškoćama najčešće mislimo na cerebralnu paralizu (Cherng i suradnici, 2009; Davis i suradnici, 2009; Drnach i suradnici, 2010; Elliott i suradnici, 2008; Liptak, 2005; Low i suradnici, 2005; MacPhail i suradnici, 1998; Sterba i suradnici, 2002; Sterba, 2007; Tseng i suradnici, 2013; Whalen, Case-

Smith, 2012; Zadnikar, Kastrin, 2011; prema Boyd, 2015), spinu bifidu (Elliott i suradnici, 2008), te na djecu sa razvojnim zaostajanjem (Winchester i suradnici; prema Boyd, 2015). Bez obzira na vrstu teškoće djeteta, problemi motoričkog funkcioniranja općenito uključuju lošu ravnotežu, manjak snage, slabiju koordinaciju pokreta, cijeli niz poteškoća u mobilnosti i pokretanju, lošu posturu, kroničnu bol, teškoće pri hodanju, sjedenju i stajanju te sporije senzorno procesuiranje ((Davis i suradnici, 2009; Debuse i suradnici, 2008; Elliott i suradnici., 2008; Scialli, 2002; Sterba i suradnici, 2002; Winchester i suradnici, 2002; prema Boyd, 2015).

Četiri studije ((Cherng i suradnici, 2009; Drnach i suradnici, 2010; Low i suradnici, 2005; Sterba i suradnici, 2002; prema Boyd, 2015) bilježe napredak djece s cerebralnom paralizom, koja sudjeluju u terapijama pomoću konja, u njihovoj sposobnosti da hodaju, trče i skaču. Sterba i suradnici (2002) navode kako terapije pomoću konja utječu na razvoj grube motorike kod 17-ero djece s cerebralnom paralizom, a najveći napredak pronalaze baš na području sposobnosti da hodaju, trče te skaču, kao rezultat terapija pomoću konja kroz 6 tjedana.

Scialli (2002) u svojoj studiji navodi napredak djece pri uspostavi posturalne kontrole i balansa. Isto tako Land i suradnici (2002) te Bertoti (1988) u svojim studijama pronalaze značajan napredak u kontroli trupa pri sjedenju, zahvaljujući terapijama pomoću konja. Brock(1990) te Scialli (2002) pronalaze da terapije pomoću konja utječu na poboljšanje koordinacije pokreta.

Terapije pomoću konja pozitivno utječu na razvoj senzorno motoričkih stimulacija. Prema Sterba i suradnici (2002) osjećaj pokreta koji konj prenosi na dijete kao i toplina konja omogućava djetetu razvoj senzomotornih stimulacija, što dovodi do razvoja, održavanja, rehabilitacije i poboljšanja određenih senzomotornih vještina (MacKinnon i suradnici, prema Sterba i suradnici, 2002).

Terapije pomoću konja stoga omogućavaju djeci razvoj motoričkih funkcija što dovodi do napretka ne samo u fizičkom nego i psihološkom smislu, jer dijete unapređujući svoju motoriku osvještava kako kontrolom svoga tijela lakše izvršava zadatke koje je prije teže izvodio ili zadatke koje mu zadaje terapeut.

1.6.2. Utjecaj terapija pomoću konja na psihološke funkcije

Pozitivan utjecaj terapija pomoću konja na motoričko funkcioniranje, koje je objašnjeno u prethodnom odlomku, automatski dovodi do osjećaja zadovoljstva pri izvršenju određenog zadatka. Veličina konja kao i svladavanje straha od visine utječe na psihološke funkcije djeteta

sa teškoćama u razvoju (Davis i suradnici, 2009; Elliott i suradnici, 2008). Ti efekti dovode do razvoja govora i jezika (Gabriels i suradnici, 2012; Sterba i suradnici, 2002), povećavaju motivaciju (Bass i suradnici, 2009), te povećavaju samopouzdanje i osjećaj uspjeha (Davis i suradnici, 2009; Elliott i suradnici, 2008; Lessick i suradnici, 2004; Sterba i suradnici, 2002; Surujlal, Rufus, 2011), pomažu pri stvaranju boljih veza s drugim ljudima i vrstama i povećavaju pažnju (Bass i suradnici, 2009).

Kada jahači dolaze u kontakt s tako velikom životinjom kao što je konj, istraživanja su pokazala povećanje samopouzdanja zbog povjerenja koje se razvija između konja i njegovog jahača (Clark, 2010; prema Drempetić, 2013). Upravo taj osjećaj postignuća vodi do povećanja motivacije u sudionika programa terapija pomoću konja (Bass i suradnici, 2009).

Nadalje, vjeruje se da motivacija pozitivno utječe na razvoj motoričkih sposobnosti (Bartlett, Palisano, 2002; prema Boyd, 2015). Scialli (2002) navodi kako jahanje konja uvelike doprinosi razvoju motivacije kod osoba s teškoćama u razvoju.

Jahanje osnažuje osobu za preuzimanje rizika, povećava emocionalnu kontrolu i samodisciplinu (Jorgenson, 1997; prema Scialli, 2002). Roditelji izvještavaju o razvoju samopouzdanja, samopoštovanja te osjećaja uspjeha kod svoje djece uključene u program terapija pomoću konja (Elliott i suradnici, 2008), što potvrđuju i djeca.

Konj reagira na ljudska ponašanja i emocije te odmah daje povratnu informaciju o načinu na koji mu čovjek pristupa (Drempetić, 2013). Uspješna interakcija između konja i jahača ovisi o razvoju pažnje, koncentracije, poštovanja, empatije i strpljenja, a konj postaje jedna vrsta zaštićenog prostora u kojoj se osoba oslobađa stresa i anksioznosti te uči kako preuzeti odgovornost i izgraditi odnos (Kaiser i suradnici, 2004, Stickney, 2010; prema Drempetić, 2013).

1.6.3. Utjecaj terapija pomoću konja na socijalne funkcije

Treće područje na koje terapija pomoću konja može djelovati su socijalne funkcije, što može biti rezultat povećanja djetetova samopouzdanja (Boyd, 2015). Kod djece koja jašu duže vrijeme povećava se osjećaj uspjeha, što utječe na porast samopoimanja i poboljšava sliku o sebi, a sukladno tome i povećava vjerojatnost da se lakše uključe u socijalnu interakciju s drugim ljudima i djecom. Sve to dovodi do toga da djeca sve aktivnije sudjeluju u satu terapije

pomoću konja, pošto su spremniji i slobodniji izvoditi aktivnosti kojih su se prije bojali (Debusse i suradnici, 2009).

Prema Bass i suradnici (2009) rezultat povećanog socijalnog funkcioniranja se može dogoditi zbog iskustava koje konj pruža svom jahaču i izloženosti mnogim interakcijama s terapeutima, volonterima i drugom djecom, a tu je i sam čin jahanja konja, koji pruža djetetu pozitivno potkrepljenje, što pak dovodi do povećanja motivacije i socijalne interakcije. Istraživači u mnogim studijama zaključuju da terapija pomoću konja pozitivno utječe na djecu s poremećajem iz autističnog spektra, zbog multisenzornih iskustava, ali najviše zbog toga što motivira dijete da otvara i zatvara komunikacijske krugove i tako uspostavlja socijalnu interakciju (Boyd, 2015).

1.7. Problematika znanstvenih istraživanja na području terapija pomoću konja

U Hrvatskoj se terapije pomoću konja još uvijek ne cijene onoliko koliko zaista vrijede, jer ne postoje standardizirani mjerni instrumenti kojima se može mjeriti napredak djece s teškoćama u razvoju. Najveće je ograničenje nemogućnost jasnog određivanja uzorka pojava u programima terapija pomoću konja (Scialli, 2002). Iz prikupljenih podataka o učinkovitosti rehabilitacije pomoću konja ne može se sa sigurnošću tvrditi da su nastale promjene posljedica upravo djelovanja programa terapija pomoću konja pošto je dijete najčešće uključeno u još niz rehabilitacijskih postupaka (Drempetić, 2013). Mnogi autori govore o diskrepanciji između kvalitativnih i kvantitativnih rezultata istraživanja s područja terapija pomoću konja gdje kvalitativna istraživanja najčešće pokazuju pozitivne učinke, dok neka kvantitativna istraživanja govore kako nema učinaka nakon provedbe programa terapija pomoću konja (MacKinnon i suradnici, 1995; Pauw, 1999; prema Drempetić, 2013).

Instrumenti koji se koriste za evaluaciju nisu standardizirani, a gotovo u svakom istraživanju upotrebljavani su različiti testovi i skale za mjerenje fizičkih i psihosocijalnih varijabli. Neki autori upućuju na nedovoljnu osjetljivost testova, a ukoliko je uzorak ispitanika premalen, test neće zabilježiti nastale promjene kao statistički značajne (Pauw, 1999; prema Drempetić, 2013).

U Hrvatskoj se dakle terapije pomoću konja još uvijek ne cijene onoliko koliko zaista vrijede, upravo zbog gore navedenog nepostojanja standardiziranih mjernih instrumenata kojima se može mjeriti napredak djece s teškoćama u razvoju. Zato u svijetu postoje države koje imaju već dugu tradiciju provođenja terapija, pa tako imaju i istraživačke centre u kojima su smišljeni

i već standardizirani mjerni instrumenti. Jedna od tih država je i Njemačka u kojoj postoji istraživački centar za terapije pomoću konja - GREAT (German Research Center for Equine Assisted Therapy).

1.8. Istraživački centar GREAT

Njemački istraživački centar za terapije pomoću konja (GREAT- German Research Center for Equine Assisted Therapy) je privatni, istraživačko orijentirani centar za terapije pomoću konja kojemu je glavni cilj potvrditi dobrobit konja za djecu u programima terapija pomoću konja. Osnovan je 2010. godine u južnoj Njemačkoj te je registriran kao neprofitna organizacija 2011. godine.

Skupina znanstvenika i profesionalaca surađuje s GREAT-om. Svi ti ljudi imaju iskustva u radu s konjima te točno znaju kako uključivanje konja u terapijske svrhe može doprinijeti razvoju djeteta s teškoćama u razvoju.

Kako je već navedeno, njemački istraživački centar za terapije pomoću konja (GREAT) je osnovan s jednim ciljem: da znanstveno potvrdi dobrobit koju konj pruža svojim jahačima. Taj znanstveni pristup želi postići da terapije pomoću konja jednog dana postanu dio zdravstvene djelatnosti i tako privuku pažnju stručnjaka iz cijeloga svijeta. Nadalje, GREAT je već otkrio da konj itekako može doprinijeti razvoju djece s teškoćama u razvoju i osoba s različitim vrstama invaliditeta, zato provode brojna istraživanja kojima, osim što pokušavaju znanstveno dokazati tu povezanost, nastoje i unaprijediti svoje programe.

Kroz godine rada i iskustva, stručnjaci centra su osmislili mjerni instrument koji se sastoji od lista koje prate napredak u programu terapija pomoću konja - DORI-K (Dokumentations- und Beobachtungsbogens für reittherapeutische und -pädagogische Interventionen – Kinderversion). Liste mjernog instrumenta izrađene su za program pedagoškog jahanja a mogu se koristiti s djecom različitih teškoća u razvoju, različitih motoričkih i senzoričkih poremećaja, ali isto tako i za djecu koja imaju socio-emocionalne poteškoće.

Instrument se sastoji od nekoliko lista:

- Lista za izvještaj i planiranje programa- u njoj se nalaze opće informacije o djetetu te se procjenjuje motivacija jahača za program

- Lista procjene za strukturirano promatranje djeteta - pomoću nje se kreira program terapija pomoću konja te se procjenjuje na koja područja terapija može utjecati (socio-emocionalni razvoj, kognitivni razvoj, motorički i senzorički razvoj, razvoj govora)
- Lista za samoprocjenu terapeuta/pedagoga - redovito vrednovanje rada terapeuta i procjena za kompetentnost za rad u intervencijama pomoću konja
- Lista za procjenu zadovoljstva roditelja - procjenjuje koliko su roditelji zadovoljni kvalitetom terapija pomoću konja
- Lista za dodatnu dokumentaciju - piše se nakon svakog provedenog sata terapije kako bi drugi terapeuti imali pregledan način rada s djetetom te uvid u strategije poučavanja te kako bi roditelji lakše pratili napredak svog djeteta svakim satom

Ovim radom prikazat će se primjena navedene liste u terapijama pomoću konja u Hrvatskoj u Udruzi za terapije pomoću konja i (re)habilitaciju djece i osoba s invaliditetom „Don Kihot“.

2. Problem istraživanja

2.1. Problem

U Hrvatskoj se terapije pomoću konja još uvijek ne cijene onoliko koliko zaista vrijede, jer ne postoje standardizirani mjerni instrumenti kojima se može mjeriti napredak djece s teškoćama u razvoju. U svijetu postoje države koje imaju već dugu tradiciju provođenja terapija, pa tako imaju i istraživačke centre u kojima su smišljeni i već standardizirani mjerni instrumenti. Jedna od tih država je i Njemačka koja ima istraživački centar za terapije pomoću konja - GREAT (German Research Center for Equine Assisted Therapy) koja je osmislila i izradila sada standardizirani mjerni instrument koji je osmišljen kao lista za praćenje i dokumentiranje napretka djece s teškoćama u razvoju u terapijama pomoću konja - dječja verzija (DORI-K - Documentations und Beobachtungsbogen für Reittherapeutische/Pedagogische Interventionen - Kinderversion).

2.2. Ciljevi

Osnovni cilj ovog rada bio je prijevod i prilagodba, u Njemačkoj standardiziranog mjernog instrumenta (DORI-K - Documentations und Beobachtungsbogen für Reittherapeutische/Pedagogische Interventionen - Kinderversion) kupljenog iz njemačkog istraživačkog centra za terapije pomoću konja GREAT (German Research Center for Equine Assisted Therapy). Posredni cilj bio je pilot primjena navedenog DORI-K mjernog instrumenta u Udruzi za terapije pomoću konja i (re)habilitaciju djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom „Don Kihot“.

2.3. Hipoteza

H1: Lista za praćenje i dokumentiranje napretka djece s teškoćama u razvoju u terapijama pomoću konja (DORI-K) primjenjiva je u radu s djecom s teškoćama u razvoju u terapijama pomoću konja u Hrvatskoj.

3. Metode istraživanja

3.1. Uzorak

U istraživanju je sudjelovalo dvoje djece s teškoćama u razvoju, sedmogodišnji dječak s teškoćama senzorne integracije čiji socijalni i emocionalni razvoj ne prati dob, te dječak s dijagnozom pervazivnog razvojnog poremećaja, koji ima komunikacijske teškoće (poremećaj u izražavanju i razumijevanju) te izraziti motorički nemir.

3.2. Opis varijabli

Zavisne varijable u istraživanju primjene navedenog standardiziranog mjernog instrumenta u Udruzi su čestice *Liste za procjenu i dokumentiranje napretka djece s teškoćama u razvoju u terapijama pomoću konja*. Cijeli instrument je podijeljen u 5 lista od kojih je najvažnija lista za praćenje napretka djece s teškoćama u razvoju u programima terapije pomoću konja, koja je podijeljena u 5 razvojnih područja razvoja djeteta: socijalno-emocionalni razvoj, kognitivno-kreativni razvoj, motoričko-senzorički razvoj te govorno-jezični razvoj.

3.3. Opis instrumenta

Instrument *Liste za procjenu i dokumentiranje napretka djece u terapijama pomoću konja*, se sastoje od sljedećih lista:

- Lista za izvještaj i planiranje programa - na njoj se nalaze opće informacije o djetetu te se procjenjuje motivacija jahača za program
- Lista za strukturirano promatranje djeteta - pomoću nje se kreira program terapija pomoću konja te se procjenjuje na koja područja terapija može utjecati (socio-emocionalni razvoj, kognitivno-kreativni razvoj, senzomotorni razvoj, razvoj govora)
- Lista za samoprocjenu terapeuta/pedagoga - redovito vrednovanje rada terapeuta i procjena za kompetentnost za rad u intervencijama pomoću konja
- Lista za procjenu zadovoljstva roditelja - procjenjuje koliko su roditelji zadovoljni kvalitetom terapija pomoću konja

- Lista za dodatnu dokumentaciju - piše se nakon svakog provedenog sata terapije kako bi drugi terapeuti imali pregledan način rada s djetetom te uvid u strategije poučavanja te kako bi roditelji lakše pratili napredak svog djeteta svakim satom

Lista za strukturirano promatranje djeteta starosti od 4 do 10 godina je najznačajnija, jer nam ona ukazuje na konkretni napredak djeteta kroz 3 vremenke točke (trenutaka promatranja). Ona se sastoji od četiri glavne kategorije, a svaka od njih ima i podkategorije:

- ❖ Socio-emocionalne sposobnosti
 - Odnos
 - Emocionalna regulacija
 - Samostalnost
 - Socijalno ponašanje
- ❖ Kognitivno- kreativne sposobnosti
 - Općenite kognitivne sposobnosti
 - Planiranje radnji
 - Usredotočenost
 - Pamćenje
 - Kreativnost
- ❖ Senzomotorne sposobnosti
 - Vježbe tijekom sjedenja na konju
 - Promjena položaja - uspravno
 - Promjena položaja - vodoravno
 - Brže kretanje
 - S rekvizitima
 - Propriocepcija
 - Fina motorika
 - Svijest o vlastitom tijelu
- ❖ Govorno jezične sposobnosti

Navedena lista korištena je za procjenu ispitanika nakon prva tri sata terapijskog programa te nakon deset sati terapijskog programa i na kraju nakon dvadeset i više sati terapijskog programa. Svaka podkategorija liste označava se odabranim odgovorom gdje 0 označava „nije procijenjeno“, 1 znači „uopće ne“, 2 znači „loše“, 3 znači „djelomično“, 4 znači „dobro“, a 5 „vrlo dobro“. Cijeli mjerni instrument je osmišljen tako da prati napredak djeteta u tri ili više

vremenskih točaka, a na kraju se jasno može pratiti napredak jahača. Instrument zahvaća područja na koja se može djelovati u aktivnostima terapija pomoću konja što je navedeno u pregledu istraživanja.

3.4. Način provođenja istraživanja

Istraživanje je provedeno u Udruzi za terapije pomoću koja i rehabilitaciju djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom „Don Kihot, a satovi jahanja su se odvijali u zemljanom jahalištu. U programu su sudjelovala 2 terapijska konja kastrat Feniks, te kobila Shani koji su izabrani u skladu s kvalitetom svog koraka, karakterom i ostalim ciljevima postavljenim u individualiziranom programu terapija pomoću konja. Prije uključivanja djeteta u program terapija pomoću konja izvršena je inicijalna procjena jahača te su za svakog jahača postavljeni individualizirani ciljevi. Roditelji sudionika su na početku potpisali suglasnost u kojoj prihvaćaju sudjelovanje njihova djeteta u terapijama pomoću konja te korištenje informacija u svrhu ovakvog istraživanja. U satovima terapija pomoću konja sudjelovali su volonteri i voditeljica terapija pomoću konja (edukacijski rehabilitator), autorica ovog rada. Volonteri u terapiji pomoću konja mogu sudjelovati kao vodiči konja ili kao pratnja jahaču u terapiji.

Inicijalna procjena svakog jahača je trajala najmanje tri sata u kojima je terapeut procjenjivao dijete prvi sat s tla, a ostala dva sata je procjena izvršena na konju. Nakon procjene za svako dijete je kreiran individualizirani terapijski program u kojima su postavljeni ciljevi. Sudionici su dolazili jednom ili dvaput tjedno na jahanje (što je za svako dijete individualno navedeno u instrumentu). Za svaki sat su planirane aktivnosti u skladu s postavljenim ciljevima te se pisao osvrt na kraju svakog sata vezan za tijek sata, sudjelovanje djeteta te djetetovo raspoloženje toga dana. Mjernim instrumentom su određene tri vremenske točke odnosno trenutaka promatranja, kako je izvorno navedeno u instrumentu - prvi trenutak bio je nakon 2-3 odjahana sata, drugi trenutak bio je nakon 10-12 odjahanih sati te treći trenutak nakon 25 i više sati. Nakon svakog trenutka promatranja ispunjene su liste mjernog instrumenta kojima se može pratiti napredak djeteta.

3.5. Lista za strukturirano promatranje djeteta starosti 0-4 godine

Individualizirani program terapije pomoću konja za prvog sudionika terapija pomoću konja

Inicijali djeteta: M.G

Ciljana procjena: Kod dječaka (kronološke dobi 6 godina) primjetne su teškoće senzorne integracije. Mišićni tonus je snižen. Ponekad se javljaju motoričke stereotipije u vidu dodirivanja vrha nosa palcem te lizanje usnica. Proprioceptivno i vestibularno hiporeagibilan. U auditivnom funkcioniranju nisu primjetne teškoće. U vizualnoj percepciji nema teškoća. Vidna pažnja kraća i lako otklonjiva. Gruba motorika ruku ne prati dob, prisutne teškoće fine motorike, koordinacije i bilateralne integracije. Govor je dislaličan, česte omisije pojedinih glasova iako je rečenica uredne gramatičke strukture. U ponašanju se smetnje javljaju usljed nedosljednosti u odgoju, dječak surađuje ukoliko mu se jasno prezentiraju aktivnosti i zadaci te postave granice. Spoznajni i pojmovni razvoj prate dob, dobio je odgodu upisa u školu.

Ciljevi i metode rada:

- a) Gruba motorika tijela – vježbe iz reedukacije psihomotorike te Brian Gym-a kao i sve funkcionalne vježbe na konju koje uključuju grubu i finu motoriku ruku (- korištenje uzdi, masiranje konjske grive, stavljanje kvačica na pojedine dijelove konja); učenje lakog jahanja
- b) Emocionalni i socijalni razvoj – dječaka što više uključivati u grupne satove (učiti čekati na red, poštivati pravila igre, inicirati interakciju s vršnjacima, poticati igru – čitanje karte i prolazak kroz poligone, male utrke na konju, sve aktivnosti koje potiču kooperativnost, podižu samopouzdanje i utječu na razvoj socijalnih vještina)

Konj: Feniks

Oprema: sedlo sa stremenima

Pojahivanje: s klupice za pojahivanje

Pratnja: vodič konja + 1 osoba u pratnji

3.5.1. Primjena DORI-K mjernog instrumenta kod prvog sudionika istraživanja

STRUKTURIRANO PROMATRANJE DJECE STAROSTI 4 – 10 GODINA			
Informacije o djetetu			
Ime djeteta			
M.G			
Datum rođenja	11.2.2009.	Spol djeteta	M
Poremećaji, teškoće u ponašanju, invaliditet djeteta			
Teškoće senzorne integracije, prisutne motoričke stereotipije, izraziti motorički nemir, mišićni tonus je snižen, socijalni i emocionalni razvoj ne prati dob, pažnja je lako otklonjiva.			
Cilj hipoterapije/pedagoškoga jahanja koji određuju roditelji tj. skrbnici:			
Roditelji uključuju dijete u program terapija pomoću konja zbog želje za razvojem grube motorike, povećanja motivacije te razvoja empatije prema ljudima i životinjama, te poticanja jezičnog razvoja.			
Faza terapije u pojedinim trenucima promatranja			
Početak terapije	15.7.2015.		
Učestalost termina (npr. jednom tjedno, jednom u 14 dana)	1-2 termina tjedno		
Trajanje termina (npr. 45 min)	45 minuta		
1. trenutak promatranja	29.7.2015.		
Koliko je termina prošlo od početka hipoterapije/pedagoškoga jahanja	4 termina		
2. trenutak promatranja	18.1.2016.		
Koliko je termina prošlo od početka hipoterapije/pedagoškoga jahanja	15 termina		
3. trenutak promatranja	12.7.2016.		
Koliko je termina prošlo od početka hipoterapije/pedagoškoga jahanja	25 termina		

Za prvog sudionika korišten je kastrat Feniks a informacije o njemu nalaze se u tablici. Vrlo je važno odabrati pravog konja za jahača. Ako dijete ima smanjeni mišićni tonus, kao naš jahač, onda njemu idealno odgovara konj koji ima kraći, intenzivniji i brži korak kakav ima Feniks, jer je na bržem konju teže održavati ravnotežu, a sama intenzivnost koraka u bržem kretanju dodatno pomaže pri jačanju mišića koji se uspravljaju pa dolazi do pravilnije posture.

Pasmina konja				
Križanac lipicanca i hrvatskog toplokrvnjaka				
Starost konja				
8 godina				
Držanje (moguće je više odgovora)				
☒	otvorena staja	☒	Boks s ograđenim ispustom	☐ Boks bez ispusta
				☐ Dnevno nekoliko sati ispaše
U proljetnim i ljetnim mjesecima paša minimalno 4 sata dnevno				
Sati hipoterapije/pedagoškog jahanja tjedno				
13 sati				
Primjena u terapiji/pedagogiji (broj godina i mjeseci)				
2 godine				
Oprema konja tijekom terapije (kolan i podselica, sedlo, bez sedla itd...				
Sedlo sa stremenima, uzda bez žvale				
Ostale informacije o intervenciji:				
Dječak je najčešće jahao na navedenom konju, budući da je mišićni tonus snižen, a navedeni konj ima vrlo aktivan korak. Dječak je osim navedenog konja jahao i ostale konje koji također imaju aktivan korak međutim navedenog konja je jahao najčešće i s njim se najbolje povezao.				

Sljedeće što bilježimo su informacije o aktivnostima tijekom sveukupno tri vremenske točke (trenutaka promatranja). Dijete je promatrano sveukupno godinu dana u tri trenutaka promatranja - prvi trenutak bio je u početnoj fazi (nakon 3-5 odjahana termina), drugi trenutak promatranja bio je u tijeku intervencije (nakon 6 mjeseci kada je dijete odjahalo 10-15 termina), a treći trenutak promatranja bio je na kraju dugotrajne intervencije (nakon godinu dana i odjahanih 25 i više termina).

Informacije o aktivnostima tijekom prvog trenutka promatranja			
Datum			
29.7.2015.			
Vrijeme (od/do)			
Od 16 do 18 sati			
Mjesto (imanje za terapije pomoću konja, jahalište, seosko imanje, itd..)			
Imanje udruge za terapije pomoću konja „Don Kihot“			
Vanjski čimbenici (jahalište, pašnjak, dvorana, itd..)			
Jahalište			
Vrijeme (vremenske prilike i temperatura)			
Sunčano i vruće, preko 30 stupnjeva			
Koliko je termina dijete dosada završilo?			
4 termina			
Broj hipoterapeuta i asistenata			
1 hipoterapeut, 1 vodič konja i 1 asistent			
Tko promatra dijete?			
☒	Hipoterapeut/pedagog	☐	Asistent s iskustvom u hipoterapiji i pedagoškom jahanju
☐	Obučeni procjenjivač	☐	Neobučeni procjenjivač
Djetetovo raspoloženje (umorno, neusredotočeno, radosno, prestrašeno itd.)			
Neusredotočeno i prestrašeno (roditelji ga dovode kod nas nakon što je pao s konja na drugoj štali na kojoj sat nisu vodile stručne osobe niti je dječak nosio potrebnu zaštitinu opremu)			
Raspoloženje djeteta prije sata			
☐	Mirno	☐	Opušteno
☒	Nemirno	☐	Uzbuđeno
☐		☒	Plaćljivo
☐		☐	Agresivno
Ostalo: Dječak je u strahu od pada s konja te o tome stalno govori			
Raspoloženje djeteta nakon sata			
☒	Mirno	☐	Opušteno
☐	Nemirno	☐	Uzbuđeno
☐		☐	Plaćljivo
☐		☐	Agresivno
Ostalo: Dječak nakon sata ne plače, ali i dalje je nesiguran u terapeuta i konja			

Informacije o aktivnostima tijekom drugog trenutka promatranja			
Datum			
18.1.2016.			
Vrijeme (od/do)			
Od 8-10 sati			
Mjesto (imanje za terapije pomoću konja, jahalište, seosko imanje, itd..)			
Imanje udruge za terapije pomoću konja „Don Kihot“			
Vanjski čimbenici (jahalište, pašnjak, dvorana, itd..)			
Jahalište			
Vrijeme (vremenske prilike i temperatura)			
Zimske prilike, temperatura oko 3 stupnja			
Koliko je termina dijete dosada završilo?			
15 termina			
Broj hipoterapeuta i asistenata			
1 hipoterapeut, 1 vodič konja, 1 asistent			
Tko promatra dijete?			
x	Hipoterapeut/pedagog		Asistent s iskustvom u hipoterapiji i pedagoškom jahanju
	Obučeni procjenjivač		Neobučeni procjenjivač
Djetetovo raspoloženje (umorno, neusredotočeno, radosno, prestrašeno itd.)			
Radosno što dolazi na imanje i jahanje			
Raspoloženje djeteta prije sata			
x	Mirno		Opušteno
	Nemirno	x	Uzbuđeno
			Plaćljivo
			Agresivno
Ostalo:			
Raspoloženje djeteta nakon sata			
x	Mirno	x	Opušteno
	Nemirno		Uzbuđeno
			Plaćljivo
			Agresivno
Ostalo:			

Informacije o aktivnostima tijekom trećeg trenutka promatranja				
Datum				
12.7.2016				
Vrijeme (od/do)				
Od 16-17 sati				
Mjesto (imanje za terapije pomoću konja, jahalište, seosko imanje, itd..)				
Imanje udruge za terapije pomoću konja „Don Kihot“				
Vanjski čimbenici (jahalište, pašnjak, dvorana, itd..)				
Jahalište				
Vrijeme (vremenske prilike i temperatura)				
Ljetno vrijeme, vruće preko 30 stupnjeva				
Koliko je termina dijete dosada završilo?				
25 termina				
Broj hipoterapeuta i asistenata				
1 hipoterapeut, 1 vodič konja				
Tko promatra dijete?				
☒	Hipoterapeut/pedagog	☐	Asistent s iskustvom u hipoterapiji i pedagoškom jahanju	
☐	Obučeni procjenjivač	☐	Neobučeni procjenjivač	
Djetetovo raspoloženje (umorno, neusredotočeno, radosno, prestraženo itd.)				
Vrlo uzbuđeno i radosno jer dolazi jahati! Jako se veseli grupnom jahanju.				
Raspoloženje djeteta prije sata				
☒	Mirno	☐	Opušteno	☐
☐	Nemirno	☒	Uzbuđeno	☐
Ostalo:				
Raspoloženje djeteta nakon sata				
☒	Mirno	☒	Opušteno	☐
☐	Nemirno	☐	Uzbuđeno	☐
Ostalo:				

Sljedeće što se ispunjavamo su čestice *Liste za strukturirano promatranje djeteta od 0-4 godine* koje se razvrstavaju u četiri kategorije: socio-emocionalne sposobnosti, kognitivno-kreativne sposobnosti, senzomotorne sposobnosti te govorno-jezične sposobnosti. Svaka ta nadkategorija se sastoji od podkategorija koje su navedene u tablicama. Svaka podkategorija boduje se brojevima od 0-5, gdje 0 označava „nije procijenjeno“, 1 znači „uopće ne“, 2 znači „loše“, 3 znači „djelomično“, 4 znači „dobro“, a 5 „vrlo dobro“. Bodovanje se vrši za tri vremenske točke (trenutaka promatranja) koje su u tablici označene kao TP1 (trenutak promatranja 1), TP2 (trenutak promatranja 2), te TP3 (trenutak promatranja 3). Terapeut bi djetetu svaki zadatak trebao zadati najmanje dva puta. Za to se rabe verbalne ili neverbalne upute ovisno o tome što dijete bolje razumije. Djetetove sposobnosti se objektivno može procijeniti jedino ako se zadaci obavljaju bez pomoći terapeuta. Ako je djetetu potrebna pomoć u obliku višestrukog ponavljanja verbalnih uputa, to bi se ponašanje trebalo ocijeniti sa „1“ ili „2“. Napomenu se može unijeti u polje za komentar. U svakom području sposobnosti terapeut može sam odabrati i zabilježiti dodatne elemente za trenutak promatranja kako bi se ono moglo prilagoditi djetetu.

Nakon što smo upisali bodove u svaku podkategoriju bodovi iz stupca TP1 (trenutak promatranja 1) se zbrajaju i upisuju u redak „zbroj bodova: zbroj kriterija“. Isto ponovimo za ostala dva trenutka promatranja.

Pregledom zbroja bodova računamo prosječnu ocjenu koje je dijete dobilo u određenoj kategoriji. To ćemo učiniti tako da u tablicu „Pregled zbroja bodova“ upišemo rezultate iz retka „zbroj bodova“ za pojedinu podkategoriju. Zbrajamo bodove svih podkategorija i taj zbroj podijelimo s ukupnim brojem podkategorija većim od nule (ukoliko smo u nekoj podkategoriji upisali 0 što znači „nije procijenjeno“ tada tu kategoriju ne ubrajamo u ukupan broj podkategorija). Primjer upisivanja i zbrajanja bodova prikazan je u nastavku.

SOCIO-EMOCIONALNE SPOSOBNOSTI

Kriterij	Bodovi		
Datum	TP1	TP2	TP3

<i>ODNOS</i>			
Dijete pozdravlja konja	1	3	4
Dijete pozdravlja hipoterapeuta/pedagoga	1	3	4
Dijete uspostavlja kontakt s konjem (taktilno i verbalno)	2	3	4
Dijete zanimaju potrebe i karakteristike konja	1	2	3
Dijete vjeruje konju	1	3	5
Dijete vjeruje hipoterapeutu/pedagogu	1	3	5
Dijete se obazire na konja	5	5	5
Dijete se prilagođava ponašanju konja	3	4	5
Dijete je ljubazno prema konju	3	4	5
Zbroj bodova : zbroj kriterija	18	30	40

<i>Emocionalna regulacija</i>			
Dijete pokazuje toleranciju na frustraciju (npr. ako ne ispuni zadatak)	4	4	4
Dijete može čekati, primjerice između zadataka	3	4	4
Dijete pokazuje spremnost na kompromis	4	4	4
Dijete traži mirne situacije s konjem i uživa u njima	5	5	5
Dijete izražava vlastite potrebe	3	4	5
Dijete pokazuje osjećaje prikladne situacijama straha i uplašenost	2	3	4
Dijete pokazuje osjećaje prikladne situacijama radosti	2	3	4
Zbroj bodova : zbroj kriterija	23	27	30

<i>Samostalnost</i>			
Dijete želi samostalno voditi konja	1	3	5
Dijete želi samostalno držati uzde	1	3	5
Dijete vjeruje vlastitim sposobnostima	1	2	4
Dijete preuzima zadatke u vezi s konjem	1	2	3
Zbroj bodova : zbroj kriterija	4	10	17

SOCIJALNO PONAŠANJE			
Dijete prema konju nije nasilno	5	5	5
Dijete se prema konju odnosi odgovorno	3	3	3
Dijete se pridržava pravila	3	4	5
Zbroj bodova : zbroj kriterija	11	13	18

Pregled zbroja bodova

TP1	(	18	+	23	+	4	+	11	) :	23	=	2,4
TP2	(	30	+	27	+	10	+	13	) :	23	=	3,5
TP3	(	40	+	30	+	17	+	18	) :	23	=	4,5

KOGNITIVNO-KREATIVNE SPOSOBNOSTI

Kriterij	Bodovi		
Datum	TP1	TP2	TP3

<i>Općenite kognitivne sposobnosti</i>			
Dijete spoznaje opasne situacije	4	4	4
Dijete shvaća povezanosti	4	4	4
Dijete razlikuje konje (po boji dlake, veličini,...)	5	5	5
Zbroj bodova : zbroj kriterija	13	13	13

<i>Planiranje radnji</i>			
Dijete planira radnje	3	4	4
Dijete izvodi radnje	2	3	3
Zbroj bodova : zbroj kriterija	5	7	7

<i>Usredotočenost</i>			
Dijete se tijekom izvođenja zadataka može usredotočiti na dulje vrijeme	3	4	4
Dijete se na konju može usredotočiti na zadatke	4	4	4
Zbroj bodova : zbroj kriterija	7	8	8

Pamćenje			
Dijete se sjeća mjesta na imanju	5	5	5
Dijete se sjeća tijeka radnji	3	4	4
Dijete zna imenovati pojedine dijelove konja	5	5	5
Dijete se sjeća zadataka i vježbi	5	5	5
Dijete prepoznaje poznatog konja	5	5	5
Zbroj bodova : zbroj kriterija	23	24	24

Kreativnost			
Dijete ima vlastite ideje	4	5	5
Dijete se upušta u igre mašte i/ili uloga	3	4	5
Dijete smišlja vlastite igre mašte i/ili uloga	3	4	4
Dijete smišlja vlastita rješenja problema	2	2	3
Zbroj bodova : zbroj kriterija	12	15	17

Pregled zbroja bodova

TP1	(	13	+	5	+	7	+	23	+	12	) :	16	=	3,8
TP2	(	13	+	7	+	8	+	24	+	15	) :	16	=	4,2
TP3	(	13	+	7	+	8	+	24	+	17	) :	16	=	4,3

SENZOMOTORNE SPOSOBNOSTI

Kriterij	Bodovi		
Datum	TP1	TP2	TP3

Vježbe tijekom sjedenja na konju			
Dijete se drži za remen	1	2	3
Dijete može jahati na konju u hodu uz vođenje/na lonži	1	3	5
Dijete može ispružiti ruku u stranu u hodu	1	3	5
Dijete može ispružiti obje ruke u stranu u hodu	1	3	4
Dijete može kružiti rukom na konju u hodu	1	3	5
Dijete može kružiti objema rukama na konju u hodu	1	2	3
Zbroj bodova : zbroj kriterija	7	17	25

<i>Promjena položaja- uspravno</i>			
Dijete se može okrenuti na konju koji stoji	1	2	5
Dijete se može okrenuti na konju u hodu	1	2	4
Dijete može jahati postrance	1	3	5
Dijete može jahati unatrag	1	3	5
Dijete sjeda ispred remena	0	0	0
Dijete sjeda ispred remena okrenutih leđa	0	0	0
Dijete može sjahati s konja trbuhom okrenutim prema konju	2	4	5
Dijete može sjahati s konja leđima okrenutim prema konju	3	4	5
Zbroj bodova : zbroj kriterija	9	18	29

<i>Promjena položaja- vodoravno</i>			
Dijete može klečati na konju koji stoji	1	3	4
Dijete može klečati na konju koji hoda	1	2	3
Dijete može stajati na konju koji stoji	0	0	0
Dijete može stajati na konju koji hoda	0	0	0
Zbroj bodova : zbroj kriterija	2	5	7

<i>Brže kretanje</i>			
Dijete može kasati najmanje 10 koraka uz vođenje/na lonži	1	3	5
Dijete u kasu može osloboditi jednu ruku	1	2	4
Dijete u kasu može osloboditi obje ruke	1	2	2
Dijete može galopirati najmanje 10 koraka uz vođenje/na lonži	1	1	1
Zbroj bodova : zbroj kriterija	4	8	12

<i>S rekvizitima</i>			
Dijete može baciti loptu uvis i uhvatiti je na konju koji stoji	1	3	4
Dijete može baciti loptu uvis i uhvatiti je na konju koji hoda	1	3	3
Dijete može uhvatiti i baciti natrag loptu na konju koji stoji	2	3	4
Dijete može uhvatiti i baciti natrag loptu na konju koji hoda	2	3	3
Dijete na konju u hodu na stopalima može držati obruče	2	3	4
Zbroj bodova : zbroj kriterija	8	15	18

<i>Propriocepcija</i>			
Dijete može jahati zatvorenih očiju	2	3	4
Dijete može jahati zatvorenih očiju i bez držanja	1	2	4
Dijete može leći prema naprijed na vrat konja	1	3	5
Dijete poleđice može leći na konjske sapi	1	4	5
Dijete potrbuške može leći na konjske sapi	2	4	5
Zbroj bodova : zbroj kriterija	7	16	23

Fina motorika			
Dijete može samostalno očistiti barem jedno kopito	1	1	1
Dijete može rukovati priborom za čišćenje	1	1	2
Dijete može samostalno zakopčati terapijski remen ili žvale	1	1	1
Dijete zatvorenih očiju razlikuje meku i tvrdu četku	2	3	4
Zbroj bodova : zbroj kriterija	5	7	8

Svijest o vlastitom tijelu			
Dijete osjeti iskorak pojedine noge u hodu	0	0	0
Dijete se može prilagoditi ritmu konjskog hoda	3	4	5
Prijelazi između djetetovih pokreta su blagi	2	3	3
Zbroj bodova : zbroj kriterija	5	7	8

Pregled zbroja bodova

TP1	(	7	+	9	+	2	+	4	+	8	+	7	+	5	+	5	) :	32	=	1,5
TP2	(	17	+	18	+	5	+	8	+	15	+	16	+	7	+	7	) :	32	=	2,7
TP3	(	26	+	29	+	7	+	12	+	18	+	23	+	8	+	8	) :	32	=	3,0

GOVORNO-JEZIČNE SPOSOBNOSTI

Kriterij	Bodovi					
Datum	TP1		TP2		TP3	
Uz konja ili na konju	uz	na	uz	na	uz	na
Dijete proizvodi zvukove; glasove, razgovara s konjem ili na njemu	5	5	5	5	5	5
Dijetetov izričaj/formulacije odgovaraju dobi	2	2	3	3	3	3
Struktura i oblik djetetovih rečenica odgovaraju dobi	5	5	5	5	5	5
Djetetova artikulacija odgovara dobi	2	2	2	2	3	3
Zbroj bodova : zbroj kriterija	14	14	15	15	16	16

Pregled zbroja bodova

TP1	(	14	+	14	) :	8	=	3,5
TP2	(	15	+	15	) :	8	=	3,8
TP3	(	16	+	16	) :	8	=	4,0

Individualizirani program terapije pomoću konja za drugog sudionika terapija pomoću konja
Inicijali djeteta: T.Č.

Ciljana procjena: Dječak (kronološke dobi 6 godina) s poremećajem iz autističnog spektra ima teškoća na području senzorne integracije i komunikacije. Ostvaruje kontakt očima. Združena pažnja i imitacija razvijeni, teškoće kod vođenja pažnje, tj. kod iniciranja interakcije. Prisutna svijest o vlastitom tijelu. Proprioceptivno i vestibularno hiporeagibilan. Primjetan izražajan motorički nemir. Vizualno lako distraktibilan. Pažnja lako otklonjiva. Komunicira mimikom i jednostavnom gestom, počeo govoriti. Pokazuje razumijevanje niza verbalnih naloga. Često verbalno imitira, u komunikaciji najčešće upotrebljava jednu riječ (imenica). Povremeno se auditivno stimulira – pjevuši melodije. Mišićni tonus je snižen. Emocionalno adekvatno reagira na frustraciju. Pojemovni i spoznajni razvoj u granicama tolerancije za dob.

Ciljevi i metode rada:

- a) Komunikacija – Floortime pristup (praćenje miljokaza); korištenje PECS-a budući da dječak lakše verbalizira uz vizualnu podršku (započeti s 1. fazom); vježbe iz Masgutove metode integracije refleksa (koje se mogu raditi i na konju)
- b) Gruba i fina motorika ruku – aktivnosti na konju koje uključuju kooperativnu upotrebu obje ruke (držanje uzdi, bacanje težih predmeta u kanticu, nošenje kolutova, nošenje jaja na žlici i sl.); ruke i komunikacija (govor) su povezani, bez razvoja motorike ruku, usporen je i razvoj govora.
- c) Senzorna integracija – regulacija ponašanja kako bi se usmjerila pažnja i stvorili uvjeti za učenje; aktivan konjski hod i povremeno kas (paziti da ga se ne prestimuliran, adekvatno doziranje podražaja – promatrati ponašanje); česte promjene položaja na konju
- d) Poticanje samostalnosti i rješavanja problema – što samostalnije pojahivanje, vođenje konja na ruku, slaganje stremena poslije jahanja, spremanje konjske opreme u sedlarnik, četkanje konja; ukoliko dječak u pojedinim aktivnostima naiđe na problem, ne nuditi odmah rješenje već pričekati da ga sam pronađe i dati diskretnu podršku.

Konj: Shani

Oprema: sedlo sa stremenima

Pojahivanje: s klupice za pojahivanje

Pratnja: vodič konja + 1 osoba u pratnji

3.5.2. Primjena DORI-K mjernog instrumenta kod drugog sudionika istraživanja

STRUKTURIRANO PROMATRANJE DJECE STAROSTI 4 – 10 GODINA			
Informacije o djetetu			
Ime djeteta:			
T.Č			
Datum rođenja	28.11.2009	Spol djeteta	M
Poremećaji, teškoće u ponašanju, invaliditet djeteta			
Pervazivni razvojni poremećaj, komunikacijske teškoće (poremećaj u izražavanju i razumijevanju), teškoće senzorne integracije, motorički nemir.			
Cilj hipoterapije/pedagoškoga jahanja koji određuju roditelji tj. skrbnici:			
Smanjenje motoričkog nemira, te pokušaj uspostavljanja komunikacije između terapeuta i djeteta i poticanje otvaranja što više komunikacijskih krugova.			
Faza terapije u pojedinim trenucima promatranja			
Početak terapije	2.1.2016.		
Učestalost termina (npr. jednom tjedno, jednom u 14 dana)	2 puta tjedno		
Trajanje termina (npr. 45 min)	45 minuta		
1. trenutak promatranja	16.1.2016.		
Koliko je termina prošlo od početka hipoterapije/pedagoškoga jahanja	5 termina		
2. trenutak promatranja	19.3.2016.		
Koliko je termina prošlo od početka hipoterapije/pedagoškoga jahanja	22 termina		
3. trenutak promatranja	25.6.2016.		
Koliko je termina prošlo od početka hipoterapije/pedagoškoga jahanja	50 termina		

Kod drugog sudionika istraživanja korištena je kobila Shani. Budući da dijete ima smanjeni tonus mišića i potrebno mu je puno senzornih podražaja, kobila je za njega bila savršen izbor. Shani ima aktivan, energičan, brz korak koji djetetu jača leđne i trbušne mišiće što rezultira uspravljanjem posture pri sjedenju i hoda, a brzinom svojih kretnji pruža djetetu čitav niz senzornih podražaja koji mu nedostaju.

Pasmina konja					
Križanac hrvatskog toplokrvnjaka i hrvatskog posavca					
Starost konja					
12 godina					
Držanje (moguće je više odgovora)					
x	otvorena staja	x	Boks s ograđenim ispustom	Boks bez ispusta	Dnevno nekoliko sati ispaše
U proljetnim i ljetnim mjesecima paša minimalno 4 sata dnevno					
Sati hipoterapije/pedagoškog jahanja tjedno					
12 sati tjedno					
Primjena u terapiji/pedagogiji (broj godina i mjeseci)					
5 godina					
Oprema konja tijekom terapije (kolan i podsela, sedlo, bez sedla itd...					
Sedlo sa stremenima, uzda bez žvale					

Informacije o aktivnostima tijekom prvog trenutka promatranja			
Datum			
16.1.2016			
Vrijeme (od/do)			
9-10h			
Mjesto (imanje za terapije pomoću konja, jahalište, seosko imanje, itd..)			
Imanje udruge za terapije pomoću konja „Don Kihot“			
Vanjski čimbenici (jahalište, pašnjak, dvorana, itd..)			
Jahalište			
Vrijeme (vremenske prilike i temperatura)			
Zimske prilike, temperatura oko 3 stupnja			
Koliko je termina dijete dosada završilo?			
5 termina			
Broj hipoterapeuta i asistenata			
1 terapeut, 1 vodič konja, 1 asistent			
Tko promatra dijete?			
x	Hipoterapeut/pedagog		Asistent s iskustvom u hipoterapiji/ped. jahanju
	Obučeni procjenjivač		Neobučeni procjenjivač
Djetetovo raspoloženje (umorno, neusredotočeno, radosno, prestrašeno itd.)			
Dijete je motorički izrazito nemirno, koncentracija mu je kratka, pažnja je lako otklonjiva, ali se veseli konju i jahanju, a to pokazuje smiješkom i euforijom			
Raspoloženje djeteta prije sata			
	Mirno		Opušteno
x	Nemirno	x	Uzbuđeno
			Plaćljivo
			Agresivno
Ostalo:			
Raspoloženje djeteta nakon sata			
	Mirno	x	Opušteno
x	Nemirno		Uzbuđeno
			Plaćljivo
			Agresivno
Ostalo:			

Informacije o aktivnostima tijekom drugog trenutka promatranja			
Datum			
19.3. 2016.			
Vrijeme (od/do)			
Od 9-10h			
Mjesto (imanje za terapije pomoću konja, jahalište, seosko imanje, itd..)			
Imanje udruge za terapije pomoću konja „Don Kihot“			
Vanjski čimbenici (jahalište, pašnjak, dvorana, itd..)			
Jahalište			
Vrijeme (vremenske prilike i temperatura)			
Kišovito vrijeme, temperatura oko 12 stupnjeva			
Koliko je termina dijete dosada završilo?			
22 termina			
Broj hipoterapeuta i asistenata			
1 terapeut, 1 vodič konja, 1 asistent			
Tko promatra dijete?			
☒	Hipoterapeut/pedagog	☐	Asistent s iskustvom u hipoterapiji i pedagoškom jahanju
☐	Obučeni procjenjivač	☐	Neobučeni procjenjivač
Djetetovo raspoloženje (umorno, neusredotočeno, radosno, prestrašeno itd.)			
Dijete je motorički izrazito nemirno, koncentracija mu je kratka, pažnja je lako otklonjiva, ali se veseli konju i jahanju, a to pokazuje smiješkom i euforijom			
Raspoloženje djeteta prije sata			
☐	Mirno	☐	Opušteno
☒	Nemirno	☒	Uzbuđeno
☐		☐	Plaćljivo
☐		☐	Agresivno
Ostalo:			
Raspoloženje djeteta poslije sata			
☒	Mirno	☒	Opušteno
☐	Nemirno	☐	Uzbuđeno
☐		☐	Plaćljivo
☐		☐	Agresivno
Ostalo:			

Informacije o aktivnostima tijekom trećeg trenutka promatranja			
Datum			
25.6.2016			
Vrijeme (od/do)			
50 termina			
Mjesto (imanje za terapije pomoću konja, jahalište, seosko imanje, itd..)			
Imanje udruge za terapije pomoću konja „Don Kihot“			
Vanjski čimbenici (jahalište, pašnjak, dvorana, itd..)			
Jahalište			
Vrijeme (vremenske prilike i temperatura)			
Sunčano ljetno vrijeme, preko 25 stupnjeva			
Koliko je termina dijete dosada završilo?			
50 termina			
Broj hipoterapeuta i asistenata			
1 terapeut, 1 vodič konja, 1 asistent			
Tko promatra dijete?			
☒	Hipoterapeut/pedagog	☐	Asistent s iskustvom u hipoterapiji i pedagoškom
☐	Obučeni procjenjivač	☐	Neobučeni procjenjivač
Djetetovo raspoloženje (umorno, neusredotočeno, radosno, prestrašeno itd.)			
Dijete je motorički izrazito nemirno, koncentracija mu je kratka, pažnja je lako otklonjiva, ali se veseli konju i jahanju, a to pokazuje smiješkom i euforijom			
Raspoloženje djeteta prije sata			
☐	Mirno	☐	Opušteno
☒	Nemirno	☒	Uzbuđeno
☐		☐	Plaćljivo
☐		☐	Agresivno
Ostalo:			
Raspoloženje djeteta nakon sata			
☒	Mirno	☒	Opušteno
☐	Nemirno	☐	Uzbuđeno
☐		☐	Plaćljivo
☐		☐	Agresivno
Ostalo:			

SOCIO-EMOCIONALNE SPOSOBNOSTI

Kriterij	Bodovi		
Datum	TP1	TP2	TP3

<i>ODNOS</i>			
Dijete pozdravlja konja	1	2	2
Dijete pozdravlja hipoterapeuta/pedagoga	2	3	4
Dijete uspostavlja kontakt s konjem (taktilno i verbalno)	1	1	1
Dijete zanimaju potrebe i karakteristike konja	1	1	1
Dijete vjeruje konju	4	4	4
Dijete vjeruje hipoterapeutu/pedagogu	4	4	4
Dijete se obazire na konja	1	1	1
Dijete se prilagođava ponašanju konja	1	1	1
Dijete je ljubazno prema konju	1	1	1
Zbroj bodova : zbroj kriterija	17	18	19

<i>Emocionalna regulacija</i>			
Dijete pokazuje toleranciju na frustraciju (npr. ako ne ispuni zadatak)	1	3	3
Dijete može čekati, primjerice između zadataka	1	3	5
Dijete pokazuje spremnost na kompromis	1	1	1
Dijete traži mirne situacije s konjem i uživa u njima	3	3	3
Dijete izražava vlastite potrebe	1	2	3
Dijete pokazuje osjećaje prikladne situacijama straha i uplašenost	1	1	1
Dijete pokazuje osjećaje prikladne situacijama radosti	1	3	4
Zbroj bodova : zbroj kriterija	9	16	20

<i>Samostalnost</i>			
Dijete želi samostalno voditi konja	1	1	1
Dijete želi samostalno držati uzde	1	2	2
Dijete vjeruje vlastitim sposobnostima	1	1	1
Dijete preuzima zadatke u vezi s konjem	1	1	1
Zbroj bodova : zbroj kriterija	4	5	5

Kriterij	Bodovi		
Datum	TP1	TP2	TP3

SOCIJALNO PONAŠANJE			
Dijete prema konju nije nasilno	5	5	5
Dijete se prema konju odnosi odgovorno	1	1	1
Dijete se pridržava pravila	1	3	4
Zbroj bodova : zbroj kriterija	7	9	10

Pregled zbroja bodova

TP1	(	17	+	9	+	4	+	7	) :	23	=	1,6
TP2	(	18	+	16	+	5	+	9	) :	23	=	2,1
TP3	(	19	+	20	+	5	+	10	) :	23	=	2,4

KOGNITIVNO-KREATIVNE SPOSOBNOSTI

Kriterij	Bodovi		
Datum	TP1	TP2	TP3

Općenite kognitivne sposobnosti			
Dijete spoznaje opasne situacije	1	1	1
Dijete shvaća povezanosti	2	2	3
Dijete razlikuje konje (po boji dlake, veličini,...)	1	1	1
Zbroj bodova : zbroj kriterija	4	4	5

Planiranje radnji			
Dijete planira radnje	2	3	3
Dijete izvodi radnje	2	3	3
Zbroj bodova : zbroj kriterija	4	6	6

Usredotočenost			
Dijete se tijekom izvođenja zadataka može usredotočiti na dulje vrijeme	1	3	4
Dijete se na konju može usredotočiti na zadatke	1	3	4
Zbroj bodova : zbroj kriterija	2	6	8

Pamćenje			
Dijete se sjeća mjesta na imanju	1	2	2
Dijete se sjeća tijeka radnji	3	3	4
Dijete zna imenovati pojedine dijelove konja	1	3	4
Dijete se sjeća zadataka i vježbi	1	3	4
Dijete prepoznaje poznatog konja	1	1	1
Zbroj bodova : zbroj kriterija	7	12	15

Kreativnost			
Dijete ima vlastite ideje	1	1	1
Dijete se upušta u igre mašte i/ili uloga	1	1	1
Dijete smišlja vlastite igre mašte i/ili uloga	1	1	1
Dijete smišlja vlastita rješenja problema	1	2	3
Zbroj bodova : zbroj kriterija	4	5	6

Pregled zbroja bodova

TP1	(	4	+	4	+	2	+	7	+	4	) :	16	=	1,3
TP2	(	4	+	6	+	6	+	12	+	5	) :	16	=	2,1
TP3	(	5	+	6	+	8	+	15	+	6	) :	16	=	2,5

SENZOMOTORNE SPOSOBNOSTI

Kriterij	Bodovi		
Datum	TP1	TP2	TP3

Vježbe tijekom sjedenja na konju			
Dijete se drži za remen	3	4	5
Dijete može jahati na konju u hodu uz vođenje/na lonži	2	2	3
Dijete može ispružiti ruku u stranu u hodu	1	2	2
Dijete može ispružiti obje ruke u stranu u hodu	1	1	1
Dijete može kružiti rukom na konju u hodu	1	1	1
Dijete može kružiti objema rukama na konju u hodu	1	1	1
Zbroj bodova : zbroj kriterija	9	11	13

<i>Promjena položaja- uspravno</i>			
Dijete se može okrenuti na konju koji stoji	2	3	5
Dijete se može okrenuti na konju u hodu	1	4	5
Dijete može jahati postrance	1	3	4
Dijete može jahati unatrag	1	3	5
Dijete sjeda ispred remena	0	0	0
Dijete sjeda ispred remena okrenutih leđa	0	0	0
Dijete može sjahati s konja trbuhom okrenutim prema konju	1	2	3
Dijete može sjahati s konja leđima okrenutim prema konju	2	3	4
Zbroj bodova : zbroj kriterija	8	18	26

<i>Promjena položaja - vodoravno</i>			
Dijete može klečati na konju koji stoji	1	2	3
Dijete može klečati na konju koji hoda	1	1	1
Dijete može stajati na konju koji stoji	0	0	0
Dijete može stajati na konju koji hoda	0	0	0
Zbroj bodova : zbroj kriterija	2	3	4

<i>Brže kretanje</i>			
Dijete može kasati najmanje 10 koraka uz vođenje/na lonži	1	2	3
Dijete u kasu može osloboditi jednu ruku	1	2	3
Dijete u kasu može osloboditi obje ruke	1	2	3
Dijete može galopirati najmanje 10 koraka uz vođenje/na lonži	1	1	1
Zbroj bodova : zbroj kriterija	4	7	10

<i>S rekvizitima</i>			
Dijete može baciti loptu uvis i uhvatiti je na konju koji stoji	3	4	4
Dijete može baciti loptu uvis i uhvatiti je na konju koji hoda	2	3	4
Dijete može uhvatiti i baciti natrag loptu na konju koji stoji	1	2	3
Dijete može uhvatiti i baciti natrag loptu na konju koji hoda	1	2	2
Dijete na konju u hodu na stopalima može držati obruče	1	2	2
Zbroj bodova : zbroj kriterija	8	13	15

<i>Propriocepcija</i>			
Dijete može jahati zatvorenih očiju	0	0	0
Dijete može jahati zatvorenih očiju i bez držanja	0	0	0
Dijete može leći prema naprijed na vrat konja	2	4	5
Dijete polednice može leći na konjske sapi	2	4	5

Dijete potrbuške može leći na konjske sapi	2	4	5
Zbroj bodova : zbroj kriterija	6	12	15

Fina motorika			
Dijete može samostalno očistiti barem jedno kopito	1	1	1
Dijete može rukovati priborom za čišćenje	1	1	1
Dijete može samostalno zakopčati terapijski remen ili žvale	1	1	1
Dijete zatvorenih očiju razlikuje meku i tvrdu četku	1	1	1
Zbroj bodova : zbroj kriterija	4	4	4

Svijest o vlastitom tijelu			
Dijete osjeti iskorak pojedine noge u hodu	0	0	0
Dijete se može prilagoditi ritmu konjskog hoda	4	4	4
Prijelazi između djetetovih pokreta su blagi	3	4	4
Zbroj bodova : zbroj kriterija	7	8	8

Pregled zbroja bodova

TP1	(	9	+	8	+	2	+	4	+	8	+	6	+	4	+	7	)	:	32	=	1,5
TP2	(	11	+	18	+	3	+	7	+	13	+	12	+	4	+	8	)	:	32	=	2,7
TP3	(	13	+	26	+	4	+	10	+	15	+	15	+	4	+	8	)	:	32	=	3,0

GOVORNO-JEZIČNE SPOSOBNOSTI

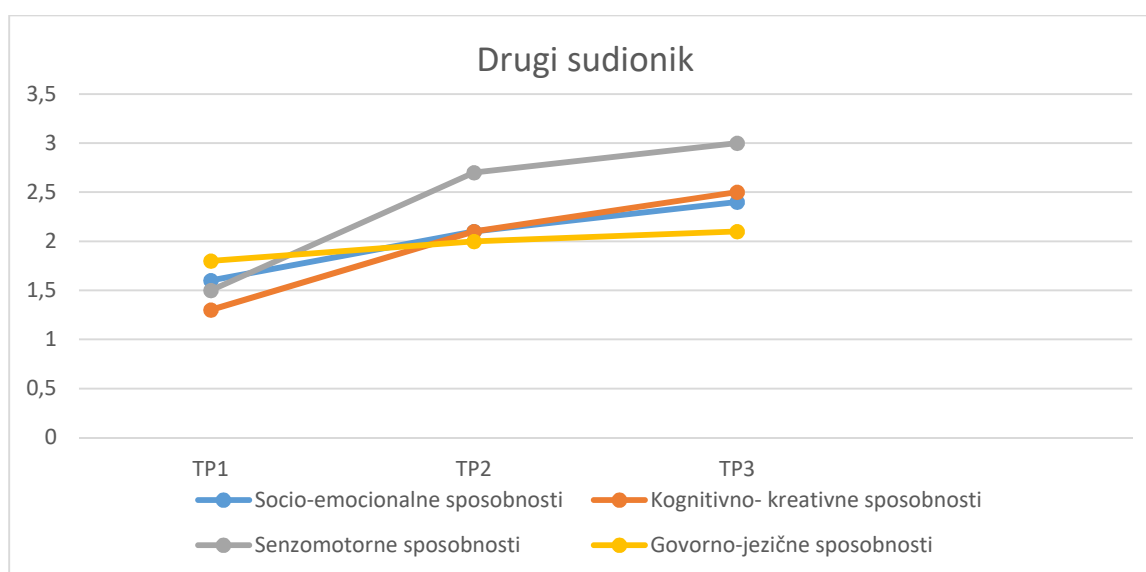
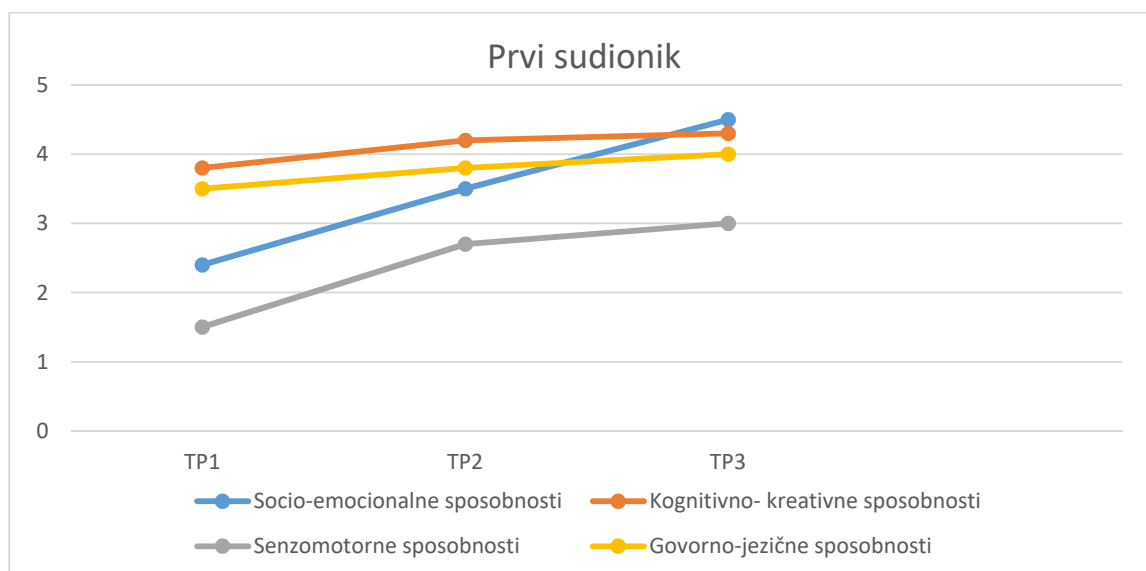
Kriterij	Bodovi					
Datum	TP1		TP2		TP3	
Uz konja ili na konju	uz	na	uz	na	uz	na
Dijete proizvodi zvukove; glasove, razgovara s konjem ili na njemu	2	3	2	4	3	4
Dijetetov izričaj/formulacije odgovaraju dobi	1	1	1	1	1	1
Struktura i oblik djetetovih rečenica odgovaraju dobi	1	1	1	1	1	1
Djetetova artikulacija odgovara dobi	2	3	2	4	2	4
Zbroj bodova : zbroj kriterija	6	8	6	10	7	10

Pregled zbroja bodova

TP1	(	6	+	8	)	:	8	=	1,8
TP2	(	6	+	10	)	:	8	=	2,0
TP3	(	7	+	10	)	:	8	=	2,1

3.5.3. Interpretacija podataka za oba sudionika terapije pomoću konja

Primjenom *Liste za strukturirano promatranje djece starosti od 4-10 godina* pratili smo oba djeteta u tri vremenstke točke (trenutka promatranja) na ukupno 82 elementa, koji su se temeljili na postavljanim zadacima. Nadkategorije se sastoje od podkategorija koje omogućavaju veću diferencijaciju. Terapeut može ispuniti list za promatranje te na listu za procjenu unesenim vrijednostima vizualno predočiti prave vrijednosti nadkategorija i podkategorija. Interpretacijom podataka za oba sudionika istraživanja došli smo do zaključka kako su oba jahača ostvarila napredak na sve četiri komponente istraživanja: socio-emocionalne sposobnosti, kognitivno kreativne sposobnosti, senzomotorne sposobnosti te govorno jezične sposobnosti. Grafički pregled rezultata nalazi se u sljedećim grafikonima:

Ono što je ovo istraživanje pokazalo je to da je individualizirani program terapija pomoću konja kojeg su osmislili terapeuti udruge „Don Kihot“ vrlo vrijedan i prilagođen individualiziranim potrebama djeteta te da je mjerljiv ovim mjernim instrumentom. O važnosti terapija pomoću konja za njihovo dijete, izvještavaju i roditelji naših sudionika, a *Lista zadovoljstva roditelja* navedena je u nastavku ovog istraživanja.

3.6. Lista za ispitivanje zadovoljstva roditelja

Primjena liste za ispitivanje zadovoljstva roditelja korisna je tijekom provedbe terapije jer se prema potrebi mogu uvesti promjene u program. Koliko su nam roditelji važan izvor informacija govorili smo u prethodnom tekstu. Sukladno tome, terapijski program bi se trebao prilagoditi i željama roditelja i preispitati njihovo mišljenje. List se može uputiti i bivšim korisnicima kako bi se prikupila mišljenja s vremenskim odmakom.

U nastavku je navedena primijenjena *Lista za ispitivanje zadovoljstva roditelja* prvog i drugog sudionika istraživanja

ZADOVOLJSTVO RODITELJA (prvi sudionik)

Osobni podaci
Ime Vašeg djeteta
M.G.
Datum rođenja Vašeg djeteta
11.2.2009.

Simptomatologija
Molimo ukratko navedite s kojim poteškoćama se susreće vaše dijete/ razlozi za uključivanje u terapije pomoću konja
Hipotonus više gornjih ekstremiteta, poteškoće motoričkog planiranja, slabija pažnja, poremećaj senzorne integracije, blaža anksioznost, dispraksija (poteškoće koordinacije), slabija socijalizacija... Terapijsko jahanje pomaže u svim segmentima.

Iz kojeg razloga ste odabrali terapiju pomoću konja kao metodu intervencije?

Bolja ravnoteža, bolji tonus, bolja pažnja, bolja koordinacija, bolja propriocepcija, bolja slušna pažnja (sljeđenje uputa), razvoj empatije prema životinjama.

Sat terapije

Što mislite, što je pomoglo Vašem djetetu?

Sve zajedno (boravak na farmi sa životinjama, terapijsko jahanje, briga o konju poslije terapije, jahanje u paru s vršnjakom...) je jako pomoglo kod poteškoća koje ima naš sin.

Kako Vam se svidjela terapija pomoću konja?

Jako

Molimo označite sljedeća pitanja sa (--) netočno, neutralno(0) ili vrlo točno(++).

	--	-	0	+	++
Terapija pomoću konja je pomogla mom djetetu					++
Terapija pomoću konja je povećala samopouzdanje mog djeteta					++
Imao/la sam povjerenja u terapeuta/icu					++
Terapeut/ica je imao/la razumijevanja za naše probleme					++
Terapeut/ica daje pozitivan utjecaj na naš svakodnevni život					++
Terapeut/ica pruža dovoljno prilika za razgovor o našem djetetu				+	
Terapeut/ica nam je dodatno objasnila problematiku teškoća našeg djeteta				+	

Molimo iskreno označiti sljedeće tvrdnje, moguće je više odgovora!

Koliko dugo je trajao jedan sat terapije pomoću konja?		Minuta	O prekratko	X taman dovoljno	O predugo
Koliko termina je Vaše dijete odjahalo?		Termina	O premalo	X taman dovoljno	O previše

U kojim područjima ste vidjeli pozitivne promjene u djetetovom životu?

Zadovoljstvo životom	+	Posebno na ovom području
Pamćenje	+	Posebno na ovom području
Koncentracija/ pažnja	+	Posebno na ovom području
Motorika/ kretanje	+	Posebno na ovom području
Izdržljivost	+	Posebno na ovom području
Samostalnost	+	
Vjera u sebe	+	Posebno na ovom području
Rješavanje problema	+	Posebno na ovom području
Novi izazovi	+	

Imate li još kakvih prijedloga ili sugestija?

ZAHVALJUJEMO VAM NA SURADNJI!

ZADOVOLJSTVO RODITELJA (drugi sudionik)

Osobni podaci
Ime Vašeg djeteta
T.Č.
Datum rođenja Vašeg djeteta
28.11.2009

Simptomatologija
Molimo ukratko navedite s kojim poteškoćama se susreće vaše dijete/ razlozi za uključivanje u terapije pomoću konja
ASD (autizam) – srednje-teški oblik

Iz kojeg razloga ste odabrali terapiju pomoću konja kao metodu intervencije?
Dodatni oblik rada s djetetom, mimo angažmana od strane sustava (vrtić za autizam), privatnog angažmana logopeda/defektologa, te rada doma.

Sat terapije
Što mislite, što je pomoglo Vašem djetetu?
Smanjeni motorički nemir, povećano razumijevanje

Kako Vam se svidjela terapija pomoću konja?
Jedna od rijetkih terapija koja je doprinijela pozitivnim pomacima u razvoju djeteta, ma kako mali bili (se činili).

Molimo označite sljedeća pitanja sa (--) netočno, neutralno(0) ili vrlo točno(++).

	--	-	0	+	++
Terapija pomoću konja je pomogla mom djetetu				+	
Terapija pomoću konja je povećala samopouzdanje mog djeteta				+	
Imao/la sam povjerenja u terapeuta/icu					++
Terapeut/ica je imao/la razumijevanja za naše probleme					++
Terapeut/ica daje pozitivan utjecaj na naš svakodnevni život					++
Terapeut/ica pruža dovoljno prilika za razgovor o našem djetetu					++
Terapeut/ica nam je dodatno objasnila problematiku teškoća našeg djeteta					++

Molimo iskreno označite sljedeće tvrdnje, moguće je više odgovora!

Koliko dugo je trajao jedan sat		Minuta	O prekratko	X taman dovoljno	O predugo
Koliko termina je Vaše dijete odjahalo?		Termina	O premalo	X taman dovoljno	O previše

U kojim područjima ste vidjeli pozitivne promjene u djetetovom životu?

Zadovoljstvo životom	-	
Pamćenje	+	
Koncentracija/ pažnja	+	
Motorika/ kretanje	+	
Izdržljivost	+	
Samostalnost	-	
Vjera u sebe	-	
Rješavanje problema	+	
Novi izazovi	+	

Imate li još kakvih prijedloga ili sugestija?

Ne, ali veliko hvala na svemu, tebi, i ostatku udruge.

ZAHVALJUJEMO VAM NA SURADNJI!

4. Rezultati istraživanja

Mjerni instrument DORI-K je uspješno primijenjen u Udruzi za terapije pomoću konja i rehabilitaciju djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom „Don Kihot“ čime potvrđujemo H1 hipotezu da se lista za praćenje i dokumentiranje napretka djece s teškoćama u razvoju u terapijama pomoću konja (DORI-K) može primijeniti u radu s djecom s teškoćama u razvoju u terapijama pomoću konja u Hrvatskoj.

Oba ispitanika su na listama mjernog instrumenta pokazala veliki napredak na svim područjima razvoja: socio-emocionalne sposobnosti, kreativno-kognitivne sposobnosti, senzomotorne sposobnosti te govorno-jezične sposobnosti. Instrumentom je evaluiran individualizirani terapijski program osmišljen za svakog jahača kako bi se usmjerio na njegove najjače karakteristike te tako nadoknadio nedostatak i unaprijedio ostale sposobnosti.

Prvi sudionik je pristupio programu terapija pomoću konja s velikim strahom zbog pada s konja na drugom imanju što je bilo toliko intenzivno da je dijete samo o tome pričalo, pa je bilo kakva aktivnost na konju bila onemogućena. Sada, godinu dana kasnije dječak je na konju potpuno opušten, rado sudjeluje u programu, prihvaća izazove, a strah od pada je potpuno nestao. Na početku uključivanja u program dječak je potpuno ignorirao svoje vršnjake te nije htio sudjelovati ni u kakvim grupnim aktivnostima. Na kraju jednogodišnjeg programa dječak je uspješno uključen u grupne satove sa jednom vršnjakinjom, a rado sudjeluje u interakciji i s drugim vršnjacima u vrtiću, kako objašnjavaju roditelji. Uključivanje u grupne satove je dječaku uvelike pomoglo u razvoju socijalne interakcije kako s djevojčicom tako i s terapeutom te drugom djecom i ostalim volonterima. Konj je djetetu pomogao u razvoju empatije i prevladavanju straha od pada, svojim temperamentom i strpljenjem koje mu je ukazao. Dječak sada uči lako na konju bez ikakvog straha, a uči i voditi svoga konja, sam, pomoću dizgina.

Kod drugog sudionika koji u program terapija pomoću konja pristupa kao dijete s pervazivnim razvojnim poremećajem, izrazitim motoričkim nemirom te poremećajem senzorne integracije također se može primijetiti veliki napredak. Dječak na početku programa koristi geste, ne govori. Konj mu je bio toliko motivacija da je na njemu rado imitirao pokrete, a nakon imitacije pokreta počela je i verbalna imitacija pojmova. Svi zadaci su zadani dok je konj stajao pa je sam konjski korak imao funkciju pozitivnog potkrepljenja što je motiviralo dijete nakon svakog izvršenog zadatka. Na početku programa dječak je imao puno stereotipnih radnji (pljeskanje, čupkanje grive, čupkanje trave s tla), nepoželjnih ponašanja (agresija i autoagresija koja se manifestirala kao udaranje rukama po glavi, štipanje terapeuta, pratinji, jak stisak ruke

terapeutu) koji je pratio izraziti motorički nemir (bacanje po konju, naglo ustajanje pa sjedanje, naginjanje naprijed-nazad. Nakon 6 mjeseci uključenosti u program terapija pomoću konja izrađen individualno za dječaka kojem su ciljevi bili regulacija ponašanja kako bi se stvorili uvjeti za učenje i mnogi drugi (nabrojani u ranijem tekstu) dječaku se povećala tolerancija na frustraciju, stereotipije su smanjene i gotovo da ne postoje, dječak mirno sjedi na konju 45 minuta te aktivno surađuje pri svakoj zadanoj aktivnosti, agresivna i autoagresivna ponašanja su ugašena. Dječak na nalog prima dizgine i na nalog vuče uzde za zaustavljanje konja, uči laki kas u kojem je uhvatio ritam konjskog koraka koji ga dodatno motivira i aktivno verbalno imitira.

Prvi sudionik istraživanja je praćen godinu dana, jahao je jedanput tjedno a procjena je izvršena tri puta u razmaku od šest mjeseci za svaki trenutak promatranja, za razliku od drugog sudionika istraživanja koji je promatran šest mjeseci, jahao je dva puta tjedno, a procjena je izvršena tri puta u razmaku od tri mjeseca za svaki trenutak promatranja. Rezultati prvog sudionika su pozitivniji, budući je praćen kroz duže vremensko razdoblje. Rezultati istraživanja ne mogu se tumačiti samo kao posljedica sudjelovanja u terapijama pomoću konja pošto su sudionici paralelno sudjelovali u drugim terapijama, no neki učinci su neminovno rezultat programa jer su se prvi puta javili tijekom trajanja programa ili tijekom sata jahanja. Radio se o studijama slučaja te se ne može generalizirati o učincima programa na ostalu djecu sa sličnim teškoćama.

5. Zaključak

„Terapije sa životinjama često mogu doprijeti do djece kada ostale terapije to ne mogu“ (Kaufmann, 1997; prema Scialli, 2002:52). Vođeni upravo tom idejom osmišljene su terapije pomoću konja kao oblik rehabilitacije koja motivira dijete i potiče ga na učenje. Terapije pomoću konja donose usmjerene intervencije u kojima je životinja integralni dio terapijskog procesa, a cilj im je poticati napredak u motoričkom, psihološkom i/ili kognitivnom funkcioniranju (Scialli, 2002).

Ovo istraživanje je realizirano s ciljem provedbe pilot studije u kojoj se primjenjuje standardizirani njemački mjerni instrument u hrvatskim uvjetima i prati se napredak djece na četiri glavna područja: socio-emocionalni razvoj, kognitivno-kreativni razvoj, senzomotorni razvoj te razvoj govora. Osim Liste za strukturirano praćenje djeteta od 4-10 godina koje obuhvaćaju spomenute kategorije, u radu je prikazana i Lista zadovoljstva roditelja.

Nakon iscrpne obrade podataka te provedbom navedenog istraživanja zaključujemo kako se mjerni instrument DORI-K može primijeniti u hrvatskim uvjetima a proveden je u Udruzi za terapije pomoću konja „Don Kihot“ u Zagrebu (Sevete).

Terapije pomoću konja su prepoznate diljem svijeta kao oblik (re)habilitacije u kojoj je konj medij za poboljšanje kvalitete života i ostvarivanje pojedinih terapijskih ciljeva (Drempetić, 2013). U Hrvatskoj je potrebno provesti još mnogo istraživanja kako bi dokazali važnost ove vrste terapije, kako bi programi postali kvalitetniji, usmjereniji, stručniji. Potrebno je zaštititi djelatnost edukacijskih rehabilitatora kao terapeuta, usavršiti ljude u području rada s konjima te omogućiti djeci kvalitetnu vrstu terapije kakvu zaslužuju. Mjerni instrument za potrebe ovog rada preveden s njemačkog, po prvi puta u Hrvatskoj primijenjen i opisan u ovom radu, zasigurno će tome pridonijeti.

6. Popis literature:

- Achenbach, T. M., Ruffle, T. M. (2000). The Child Behaviour Checklist and related forms for assessing behavioural/emotional problems and competencies. Preuzeto sa: <http://medicine.missouri.edu/childhealth/uploads/behavioral-checklist.pdf>
- Bass, M. M., Duchowny, C. A., Llabre, M. M. (2009). The effect of therapeutic horseback riding in social functioning in children with autism. *Journal of Autism & Developmental Disorders* 39, str. 1261-1267.
- Bertoti, D.B. (1988). Effect of therapeutic horseback riding on posture in children with cerebral palsy. *Journal of American Physical Therapy Association* 68, str. 1505-1512.
- Bizub, A. L., Joy, A., Davidson, L. (2003). "It's like being in another world": Demonstrating the benefits of therapeutic horseback riding for individuals with psychiatric disability. *Psychiatric Rehabilitation Journal*, 26, str. 377-384.
- Boyd, L. (2015). "When he's up there he's just happy and content": Parents' perceptions of therapeutic horseback riding. Master of Arts (Psychology) in the Faculty of Arts and Social Sciences at Stellenbosch University
- Brock, B. J. (1990). Therapy on horseback: Psychomotor and psychological change in physically disabled adults. *Resources in Education*, Preuzeto sa: <http://eric.ed.gov/?id=ED313183>
- Cuypers, K., De Ridder, K., Strandheim, A. (2011). The effect of therapeutic horseback riding on 5 children with attention deficit hyperactivity disorder: A pilot study. *The Journal of Alternative and Complementary Medicine*, 17, str. 901-908.
- Davis, E., Davies, B., Wolfe, R., Raadsveld, R., Heine, B., Thomason, P., Graham, H. K. (2009). A randomized controlled trial of the impact of therapeutic horse riding on the quality of life, health, and function of children with cerebral palsy. *Developmental Medicine & Child Neurology* 51, str. 111-119.
- Debusse, D., Gibb, C., Chandler, C. (2009). Effects of hippotherapy on people with cerebral palsy from the users' perspective: A qualitative study. *Physiotherapy Theory and Practice* 25, str. 174-192.
- Drempeć, M. (2013). Procjena učinaka individualiziranog programa terapijskog jahanja. Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

- Elliot, S. i Funderburk, J.A. (2008). The impact of the "Stirrup Some Fun" therapeutic horseback riding program: A qualitative investigation. American Journal of Recreational Therapy
- Elliott, S., Funderburk, J. A., Holland, J. M. (2008). The impact of the “Stirrup Some Fun” therapeutic horseback riding program: A qualitative investigation. American Journal of Recreation Therapy, 7, str. 19-28. Preuzeto sa: <http://www.petpartners.org/document.doc?id=426>
- Gabriels, R. L., Agnew, J. A., Holt, K. D., Shoffner, A., Zhaoxing, P., Ruzzano, S., Mesibov, G. (2012). Pilot study measuring the effects of therapeutic horseback riding on school-age children and adolescents with autism spectrum disorders. Research in Autism Spectrum Disorders 6, str. 578-588.
- Graham, S. (1999). Equine therapy for the adult with multiple sclerosis. FRDI Scientific & Educational Journal of Therapeutic Riding 5, str. 17-43.
- Holen, R. (2012). The effects of animal interaction on happiness. The University of Minnesota Undergraduate Journal of Psychology 7, str. 5-8. Preuzeto sa: <https://sites.google.com/a/umn.edu/sentience/>
- Land, G., Errington Povalac, E., & Paul, S. (2002). The effects of therapeutic riding on sitting posture in individuals with disabilities. Occupational Therapy in Health Care, 14, str. 1-12.
- Lentini, J. A., & Knox, M. (2009). A qualitative and quantitative review of equine facilitated psychotherapy (EFP) with children and adolescents. The Open Complementary Medicine Journal 1, str. 51-57. Preuzeto sa: <http://www.petpartners.org/document.doc?id=911>
- Lessick, M., Shinaver, R., Post, K. M., Rivera, J. E., & Lemon, B. (2004). Therapeutic horseback riding: Exploring this alternative therapy for women with disabilities. Association of Women’s Health, Obstetric and Neonatal Nurses Lifelines. Preuzeto sa: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/15031888>
- Miller, J. H., & Alston, A. J. (2004). Therapeutic riding: An educational tool for children with disabilities as viewed by parents. Journal of Southern Agricultural Education Research, Preuzeto sa: <http://pubs.aged.tamu.edu/jsaer/pdf/Vol54/54-01-113.pdf>
- Olmert, M. D. (2009). Made for each other: The biology of the human-animal bond. Cambridge.

- Parshall, D. P. (2003). Research and reflection: Animal-assisted therapy in mental health settings. Counseling and Values. Preuzeto sa: http://www.marleysmission.com/pdf/research_parshall.pdf
- Scialli, A. (2002). Parent perceptions of the effectiveness of therapeutic horseback riding for children with disabilities (Unpublished Doctoral Dissertation). Lynn University, Boca Raton, Florida.
- Snider, L., Korner-Bitensky, N., Kammann, C., Warner, S., & Saleh, M. (2007). Horseback riding as therapy for children with cerebral palsy: Is there evidence of its effectiveness? Physical and Occupational Therapy in Pediatrics 27, str. 5-22.
- Sterba, J. A., Rogers, B. T., France, A. P., & Vokes, D.A. (2002). Horseback riding in children with cerebral palsy: Effect on gross motor function. Developmental Medicine and Child Neurology 44, str. 301-308.
- Stickney, M. A. (2010). A qualitative study of the perceived health benefits of the therapeutic riding program for children with autism spectrum disorders. Doctoral disertation, University of Kentucky
- Surujlal, J., Rufus, S. (2011). Perceptions of parents about equine therapy for children with intellectual disabilities. African Journal for Physical, Health Education, Recreation and Dance Preuzeto sa: http://reference.sabinet.co.za/sa_epublication_article/ajpherd_v17_supp2_a27
- Tseng, S., Chen, H., Tam, K. (2013). Systematic review and meta-analysis of the effect of equine-assisted activities and therapies on gross motor outcome in children with cerebral palsy. Disability and Rehabilitation, 35, str. 89-99.
- VanFleet, R., Faa-Thompson, T. (2010). The case for using animal-assisted play therapy. British Journal of Play Therapy. Preuzeto sa: http://play-therapy.com/playfulpooch/images_resources/Case4AAPT.BJPTWinter10_4-18.pdf
- Zadnikar, M., Kastrin, A. (2011). Effects of hippotherapy and therapeutic horseback riding in postural control or balance in children with cerebral palsy: A meta-analysis. Developmental Medicine and Child Neurology str. 684-691

Prilozi:

Upute za korištenje DORI-K mjernog instrumenta

Lista za izvještaj i planiranje programa

Lista za strukturirano promatranje djeteta

Lista za samoprocjenu terapeuta/pedagoga

Lista za procjenu zadovoljstva roditelja

Lista za dodatnu dokumentaciju